ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1844. [ΑΡΙΘ. 92.

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.

[Συνέχεια καὶ Τέλος. Ἴδε Σελ. 65-67, 82-84, 109-111.]

Εἰς τὴν Περσίαν ἐπιστρέψας ἐκ τῶν Ἰνδικῶν αὐτοῦ κατακτήσεων ὁ Ἀλέξανδρος, εὑρῆκεν ἀταξίας νὰ διορθώσῃ, καὶ πταίστας νὰ τιμωρήσῃ· διότι οἱ Σατράπαι, κατὰ τὸ σύνηθες ὁπόταν ἦναι μακρὰν ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία, εἶχον καταχρασθῆν ἐπ' ἐλπίδι ἀτιμωρησίας. Σημειωτέον δὲ πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως ὅτι ποτὲ δὲν ἐκώφευεν εἰς τὰ παράπονα τοῦ λαοῦ, οὐδὲ παρέβλεπε τὴν διαφθορὰν καὶ καταδυναστείαν τῶν διοικούντων. Εἰς τὰ Σοῦσα, κατὰ τὸ θέρος τὸ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ, π. Χ. 324, δεχόμενος εἰς τοῦτο, ὡς καὶ πρότερον εἰς τὸ περὶ ἱματισμοῦ καὶ ἀσπασμοῦ κεφάλαιον, τὰ τῶν Περσῶν ἔθιμα, ἐτέλεσε μεγαλοπρεπῶς δεύτερον γάμον μετὰ τῆς Στατείρας, θυγατρὸς τοῦ Δαρείου, ἔτι ζώσης καὶ συνοικούσης μετ' αὐτοῦ τῆς Ῥωξάνης. Πιθανὸν δὲ ὅτι ἡ ἐπιθυμία νὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς Πέρσας, καὶ νὰ ἔχῃ αὐτός τε καὶ οἱ ἀπόγονοί του πρόφασίν τινα εἰς κληρονομικὸν δικαίωμα ἐπὶ τοῦ θρόνου, παρεκίνησεν αὐτὸν εἰς τὸ μέτρον τοῦτο. Ἡ συγχώνευσις τῶν νικητῶν καὶ τῶν νικηθέντων ἦτον ἀληθῶς κύριον ἀντικείμενον τῆς πολιτικῆς του· ὡς ἰσχυρῶς ἀπέδειξεν αὐτὸ ἡ σύζευξις ὀγδοήκοντα ἐκ τῶν εὐγενεστάτων Περσίδων μετὰ ὀγδοήκοντα τῶν πρώτων ἀξιωματικῶν του, καθ' ὃν καιρὸν ἐτελέσθη καὶ ὁ ἴδιος αὐτοῦ γάμος. Εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην περίστασιν πολυτελῆ δῶρα ἔγειναν εἰς τὸ στράτευμα. Ἐπεκράτει ὅμως ἔτι ἰσχυρὸν αἴσθημα δυσαρεσκείας, προερχόμενον ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐκ τοῦ φανεροῦ σκοποῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ γυμνάσῃ τὸ ἄνθος τῶν Ἀσιανῶν αὐτοῦ ὑπηκόων εἰς τὰ ὅπλα καὶ τὴν πειθαρχίαν τῶν Ἑλλήνων, ὥστε νὰ δύναται τοιουτοτρόπως νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐκδουλεύσεων, ἢ τοὐλάχιστον νὰ μετριάζῃ τὴν αὐθάδειαν τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ στρατιωτῶν. Στάσις ἐξερράγη, ἥτις κατεπαύθη διὰ τῆς σταθερότητος καὶ ἀνδρείας του· ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα, οἱ ἐκ γήρατος ἢ τραυμάτων πρὸς ὑπηρεσίαν ἀνίκανοι ἐστάλθησαν ἐντίμως ὀπίσω εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Κρατεροῦ, λαβὼν ἕκαστος πλήρη τὸν μισθὸν μέχρι τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ προσέτι ἓν τάλαντον δωρεάν.

Εἰς τὴν Βαβυλῶνα προέθετο ὁ Αλέξανδρος νὰ συστήσῃ τὴν μητρόπολιν τῆς αὐτοκρατορίας του. Ὁ δραστήριος αὐτοῦ νοῦς ἔβρυεν ἤδη ἀπὸ σχέδια, τείνοντα εἰς ἀνάπτυξιν τῶν πόρων καὶ αὔξησιν τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ὑπηκόων του. Διέταξε νὰ κατασκευασθῶσι πλοῖα ἐπὶ τῆς Κασπίας Θαλάσσης, πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἐρήμων ἐκείνων ὑδάτων, ἅτινα ἐν τῇ παντελεῖ ἀγνοίᾳ τῶν γεωγράφων ἐπιστεύοντο τότε ὅτι συγκοινωνοῦσι μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἤρχισε ναύσταθμον ἐν Βαβυλῶνι ἀρκετὰ εὐρύχωρον ὥστε νὰ περιέχῃ χίλια πολεμικὰ πλοῖα, καὶ ἐζήτει πανταχοῦ τοὺς καλητέρους θαλασσινοὺς τῆς Μεσογείου, ἐπ' ἐλπίδι νὰ καταστήσῃ τὴν μητρόπολιν αὐτοῦ ἐμπορεῖον τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐφάμιλλον τῆς ποτὲ μεγαλεμπόρου Τύρου. Ἐπεμελεῖτο τὰ μέγιστα νὰ διοργανίσῃ καὶ ἐξασκήσῃ νέαν δύναμιν συγκειμένην ἐξ αὐτοχθόνων Ἀσιανῶν, ὑπὸ Μακεδόνας ἀξιωματικοὺς, ὡς εἶναι τὴν σήμερον τὰ ἐν Ἰνδίᾳ τῶν Ἄγγλων στρατεύματα. Ἐμελέτα νέαν ἐκστρατείαν διὰ ξηρᾶς τε καὶ διὰ θαλάσσης πρὸς κατάκτησιν τῆς Ἀραβίας, σκοπεύων νὰ περιπλεύσῃ τὴν χερσόνησον αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐφράτου μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ Σουές. Μία δὲ τῶν μᾶλλον εὐεργετικῶν, ἴσως δὲ καὶ τῶν ὄχι ὀλιγώτερον δαπανηρῶν καὶ δυσκόλων ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεών του, ἦτο ν' ἀποκαταστήσῃ τὰ προχώματα καὶ τὰς διώρυγας, δι' ὧν, εἰς τὰς εὐδαίμονας ἡμέρας τῆς Ἀσσυρίας, ἡ ῥοὴ τῶν μεγάλων ὑδάτων εἶχε κανονισθῆν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μεταβάλῃ τὴν φύσει χέρσον ἐκείνην περιοχὴν εἰς τὴν γονιμωτάτην χώραν τοῦ γνωστοῦ κόσμου.

Ἐνῷ κατεγίνετο εἰς τὰς πολυειδεῖς ταύτας ἐπιχειρήσεις ὁ Ἀλέξανδρος, περιέπεσεν εἰς αἰφνίδιον ἀσθένειαν. Φήμη ὅτι ἐφαρμακώθη, ὡς συνειθίζεται ὅταν μεγάλοι ἄνδρες ἐξ ἀπροόπτου ἀποθάνωσι, διεδόθη εἰς τὰ ἔξω· ἀλλ' αὕτη οὐδὲ πιθανότητα οὐδ' ἀπόδειξιν ἔχει κἀμμίαν. Ἀπέθανε δὲ, κατὰ τοὺς μᾶλλον ἀξιοπίστους ἱστοριογράφους, ἐκ πυρετοῦ γεννηθέντος

ἑνῷ ἐπεστάτει τὰ προειρημένα ἔργα εἰς τὰς ἑλώδεις πεδιάδας τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ἐπιβαρυνθέντος ἐξ ἀπερισκέπτου συμποσίας. Ἡμερολόγιον τῆς ἀσθενείας του διέσωσεν ὁ Ἀρριανός. Ἀπέθανε δὲ τὴν ἑνδεκάτην ἢ δωδεκάτην ἡμέραν, περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους, π. Χ. 325. Τὸ σῶμά του μετεκομίσθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν· περικαλλὴς δέ τις σαρκοφάγος, μεταφερθεὶς ἐντεῦθεν εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ Βρετανικὸν Μουσεῖον, ἐτιμήθη μὲ τὸν τίτλον τοῦ τάφου του.

Περὶ διαδόχου δὲν ἀφῆκε σαφῆ τινα δήλωσιν τῆς ἐπιθυμίας του, καὶ οὐδὲν γεγεννημένον τέκνον· ἀλλ' ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ῥωξάνα ἦτον ἔγκυος ἐν καιρῷ τῆς ἀποβιώσεώς του. Λέγεται ὅτι ἐρωτηθεὶς εἰς ποῖον ἀφίνει τὴν αὐτοκρατορίαν του, ἀπήντησε, Τῷ ἀρίστῳ, καὶ ὅτι προεῖδεν αἱματηρὰν ἅμιλλαν εἰς τοὺς ἐπικηδείους ἀγῶνάς του. Ἦτο δὲ τόσον πρόδηλος ἡ προφητεία, ὥστε εὐκόλως ἐμποροῦμεν νὰ ὑποθέσωμεν αὐτὴν γνησίαν, καὶ τῳόντι ἐπληρώθη καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν.

Ὅτι αἱ φυσικαὶ δυνάμεις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦσαν ἐκ τῶν πρωτίστων, ὅτι τὰ κατορθώματά του ἦσαν ἐξαίσια, οἱ ἀγῶνές του ἀνυπέρβλητοι, αἱ θεωρίαι αὐτοῦ ὡς πολιτικοῦ ἡγεμόνος ὀρθαί, καὶ τὰ μέγιστα ἐκτεταμέναι, οὐδεὶς ἐμπορεῖ ν' ἀμφιβάλῃ. Ἀπονέμοντες ὅμως αὐτῷ τὴν ἕνεκα τῶν μεγάλων τούτων ἰδιοτήτων ὀφειλομένην τιμὴν, τί νὰ εἴπωμεν ὑπὲρ ἀνθρώπου, ὅστις, διὰ νὰ ὑπερμεγαλύνῃ ἑαυτὸν, ἐδαπάνησε τὸν βίον τὴν γῆν λεηλατῶν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἐλαττόνων; « Ὁ Παντοκράτωρ, » εἶπε χυδαιότερος δορικτήτης, ὁ Νάδὶρ Σὰχ, « μὲ ἀπέστειλεν ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ νὰ παιδεύσω κόσμον ἁμαρτωλῶν· » τοιοῦτος δὲ, μ' ὅλας τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ ἰδιότητας, ἦτο καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος. Σημειωτέον ὅμως ὅτι πολλαὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ, αἵτινες εἰς ἡμᾶς, ὀπαδοὺς τοῦ καθαροῦ καὶ εἰρηνικοῦ συστήματος τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, φαίνονται ἀξιοκατάκριτοι, ἦσαν ὀρθαὶ κατὰ τὴν ἰδέαν τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ νὰ κρίνωνται οἱ μεγάλοι ἄνδρες κατὰ τὸν γνώμονα τοῦ αἰῶνός των. Ὁ Ἀρριανὸς ἀνακεφαλαιοῖ ὡς ἑπομένως τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀλεξάνδρου.

« Τὸ σῶμα ἦτο κάλλιστος, ἀοκνότατος, δραστηριώτατος· τὸν νοῦν ἀνδρικώτατος, φιλοδοξότατος, ἐνεργητικώτατος, καὶ θρησκευτικώτατος· τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν ἐγκρατέστατος· ἐκ δὲ τῶν νοητικῶν ἐρεθισμῶν, τοῦ ἐπαίνου μόνον ἄπληστος· εὐρυέστατος εἰς τὰ ἀνακαλύπτειν τὰ κατάλληλα μέτρα ἐνῷ ἦσαν ἔτι σκότος περιβεβλημένα, καὶ εὐτυχέστατος εἰς τὸ πορίζεσθαι τὸ πιθανὸν ἐκ τοῦ φανεροῦ· τοῦ διατάττειν, ὁπλίζειν, καὶ στρατηγεῖν ἐμπειρότατος· εἰς τὸ ἐνθαρρύνειν τοὺς στρατιώτας, ἐμπνέειν εἰς αὐτοὺς ἐλπίδας νίκης, καὶ ἀποδιώκειν τοὺς φόβους των διὰ τῆς ἀτρομήτου διαγωγῆς του, θαυμασιώτατος· εἰς ἀμφιβόλους ἐπιχειρήσεις, τολμηρότατος· εἰς τὸ ἁρπάζειν ὠφελήματα ἐκ τῶν πολεμίων καὶ προλαμβάνειν ἕως καὶ τὰς περὶ τῶν μέτρων του ὑποψίας των, ἐπιτυχέστατος· εἰς τὸ ἐκτελεῖν τὰς ὑποσχέσεις του, πιστότατος· εἰς τὸ προφυλάττεσθαι ἀπὸ πάσης ἀπάτης, ἱκανώτατος· εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ προσωπικὰς δαπάνας λιτότατος, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρὸς ἄλλους μεγαλοδωρίαν ἀφειδέστατος.

« Ἐὰν δ' ἔσφαλλεν ὑπ' ὀξυθυμίας, καὶ ἂν ἠγάπα τὴν ἐπίδειξιν τῆς βαρβαρικῆς ὑπερηφανίας καὶ λαμπρότητος, ταῦτα δὲν θεωρῶ ὡς λόγου ἄξια ἐλαττώματα· διότι τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν νεότητα καὶ τὴν διηνεκῆ αὐτοῦ ἐπιτυχίαν, ὡς καὶ τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ζητοῦσι τὴν συναναστροφὴν τῶν βασιλέων, ὄχι δι' ἐναρέτους σκοποὺς, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τὰς ἡδονάς των καὶ νὰ διαφθείρωσι τὰ ἤθη των. Ἐξ ἄλλου μέρους, ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι ὁ μόνος ἀρχαῖος βασιλεὺς, ὅστις ἐκ τῆς ἐμφύτου ἀγαθότητος τῆς καρδίας του ἔδειξε βαθεῖαν μετάνοιαν, διὰ τὰς πονηρὰς πράξεις του. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων, ἀκόμη καὶ ὅταν συναισθάνωνται τὴν ἐνοχὴν αὐτῶν, πειρῶνται ἀνοήτως νὰ κρύπτωσι τὰ ἐγκλήματά των, δικαιολογοῦντες αὐτὰ ὡς ὀρθῶς πεπραγμένα. Ἡ μόνη τῶν πονηρῶν ἔργων ἐξιλέωσις εἶναι ἡ ὁμολογία τοῦ πταίστου, καὶ ἡ τῆς μετανοίας δημοσία ἐπίδειξις.

« Οὔτε δὲ τὴν ἀντιποίησιν θείας καταγωγῆς θεωρῶ ὡς μέγα τι πταῖσμα, καθὸ ἴσως τέχνασμα μόνον πρὸς ἐξασφάλισιν σεβασμοῦ παρὰ τῶν ὑπηκόων του. Οὐδέποτε κατηγόρησέ τις τὸν Μίνων, Αἰακὸν, καὶ Ῥαδάμανθυν ὡς ἐνόχους ἀλαζονείας, ἐπειδὴ τὸ πάλαι ἀπεδόθη εἰς τὸν Δία ἡ γένεσις αὐτῶν· ὡσαύτως οὔτε τὸν Θησέα καὶ Ἴωνα, τοὺς νομιζομένους υἱοὺς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀλλὰ βέβαια ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο βασιλεὺς ὄχι ὀλιγώτερον τούτων περικλεής. Τὸν δὲ Περσικὸν ἱματισμὸν θεωρῶ μόνον ὡς ἐπινόημα διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς βαρβάρους τοῦ νὰ στοχάζωνται τὸν βασιλέα των ὡς ξένον καθ' ὅλα, καὶ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς Μακεδόνας ὅτι εἶχε καταφύγιον ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴν αὐτῶν τραχύτητα καὶ αὐθάδειαν. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἔμιξε τοὺς Πέρσας σωματοφύλακας μετὰ τοῦ πεζικοῦ τῶν Μακεδόνων, καὶ τοὺς εὐγενεῖς των μετὰ τοῦ ἰδίου του ἐκλεκτοῦ ἱππικοῦ. Ἔτι δὲ καὶ τὰ συμπόσιά του, ὡς γράφει ὁ Ἀριστόβουλος, παρετείνοντο ὄχι ἕνεκα τοῦ οἴνου, ἐξ οὗ ἔπινεν ὀλίγαν, ἀλλὰ χάριν τῆς μετὰ τῶν φίλων του συνομιλίας. Ὁ τὸν Ἀλέξανδρον θέλων νὰ ἐξευτελίζῃ, ἂς ἐκλέξῃ ὄχι ὀλίγας τινὰς μεμπτὰς αὐτοῦ πράξεις,

ἀλλ' ἂς ἀνακεφαλαιώσῃ ὅλα τὰ μεγάλα κατορθώματα καὶ τὰς ἐπιφανεῖς ἀρετάς του, καὶ ἂς στοχασθῇ ἔπειτα ποῖος καὶ τί εἶναι αὐτὸς ὁ ἐξυβρίζων τὸν ἄνδρα, ὅστις ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς ἀνθρωπίνου εὐδαιμονίας, ὅστις ἦτον ὁ ἀδιαφιλονείκητος μονάρχης ἀμφοτέρων τῶν ἠπείρων, καὶ ὅστις ἦτον ἐγνωσμένος κατ' ὄνομα εἰς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην. Ἂς στοχασθῇ ταῦτα, ἐξαιρέτως ἐὰν αὐτὸς ἦναι μηδενὸς λόγου, εἰς τὰ μικρὰ καταγινόμενος, καὶ ὅμως ἀνίκανος καὶ ταῦτα ὀρθῶς νὰ διατάξῃ. Δὲν ὑπῆρχεν, ὡς πιστεύω, κατ' ἐκεῖνον τὸν αἰῶνα, τὸ ἔθνος, ἡ πόλις, οὔτε τὸ ἄτομον, εἰς ὃ δὲν εἶχε φθάσει τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὴν γνώμην μου λοιπὸν θέλω ὁμολογήσειν, ὅτι ὄχι ἄνευ εἰδικοῦ τινος σκοποῦ τῆς Θεότητος ἐστάλθη τοιοῦτος ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, τοσοῦτον ἀνώτερος ὅλων τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ. »

Οἱ ἀξιοπιστότεροι ἱστοριογράφοι τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶναι ὁ Ἀρριανὸς καὶ ὁ Στράβων· οἱ δὲ τερπνότεροι μυθιστοριογράφοι αὐτοῦ ὁ Κουΐντος Κούρτιος καὶ ὁ Πλούταρχος.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΟΚΟΥ.

Το Μαρόκον εἶναι αὐτοκρατορία ἐν τῇ Βορείῳ Ἀφρικῇ, ἐκτεινομένη ἀπὸ μεσημβρίας εἰς ἄρκτον μεταξὺ 27 καὶ 36 Β'. πλάτους, καὶ ἀπ' ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς μεταξὺ 1 20 καὶ 11 30 Δ'. μήκους. Συνορεύει δὲ πρὸς βορρᾶν μετὰ τῆς Μεσογείου, κατὰ τὸ βορειοδυτικὸν καὶ δυτικὸν μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, πρὸς νότον μετὰ τῆς Σαχάρας, καὶ πρὸς ἀνατολὰς μετὰ τῆς Ἀλγερίας. Ἡ ἐπιφάνειά της ὑπολογίζεται ὡς 274,000 τετραγωνικῶν μιλίων, ἢ περίπου 50,000 τετραγωνικῶν μιλίων μᾶλλον ἢ ἡ τῆς Γαλλίας.

Τὴν ἐκτεταμένην ταύτην χώραν ποικίλλουσιν εἰς τὸ ἄκρον ὄρη, λόφοι, πεδιάδες, καὶ κοιλάδες. Τὸ κυριώτερον ὄρος αὐτῆς εἶναι ὁ Ἄτλας, ὅστις πρὸς νότον τῶν 82 καλεῖται ὁ Μείζων Ἄτλας, πρὸς ἄρκτον δ' αὐτῶν ὁ Ἐλάσσων Ἄτλας. Μῆνάς τινας τοῦ ἐνιαυτοῦ εἶναι χιονοσκεπὴς ὁ Μείζων Ἄτλας, ἀλλὰ πιθανὸν ὅτι οὐδεμία τῶν κορυφῶν αὐτοῦ φθάνει εἰς τὰ ὅρια τῆς διηνεκοῦς παγώσεως. Ὁ Μείζων Ἄτλας δὲν εἶναι πολὺ πλατὺς, διαπερώμενος ἐν γένει εἰς δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας. Ὁ Ἐλάσσων Ἄτλας, καίτοι τὸ φαινόμενον χαμηλότερος τοῦ Μείζονος, ἔχει ὅμως πολὺ μεγαλήτερον πλάτος. Καὶ ὁ Μείζων καὶ ὁ Ἐλάσσων Ἄτλας ὑποδιαιροῦνται εἰς δύο σειρὰς ἕκαστος. Ὁλόκληρος ἡ κατὰ τὴν Μεσόγειον παραλία, περὶ τὰ 320 μίλια μακρὰ, εἶναι ὑψηλὴ καὶ βραχώδης. Ἐπίπεδοι περιοχαὶ ἀσημάντου ἐκτάσεως ἀπαντῶνται μόνον εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν μικρῶν ποταμῶν. Τὸ ὄρος Ἀβύλη, ἢ ὁ Λόφος τῶν Πιθήκων, ἀπέναντι τῆς Κάλπης, ἤτοι τοῦ βράχου τῆς Γιβραλτὰρ, ἀναβαίνει εἰς ἱκανὸν ὕψος.

Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τοῦ Μαρόκου εἶναι ὀκτὼ τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν εἷς μόνον ὁ Μουλουΐας χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον, οἱ δὲ λοιποὶ ἑπτὰ εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. Ὁ πρῶτος ἔχει 400 μιλίων μῆκος· οὗτοι δὲ 100 ἕως 300.

Τὸ κλίμα δὲν εἶναι τόσον θερμὸν, ὅσον ἤθελέ τις συμπεράνειν ἐκ τῆς τοποθεσίας. Μέγα μέρος τῆς χώρας ἀπολαύει ἐναλλὰξ τὰς θαλασσίους καὶ ἀπογείους αὔρας, καὶ τὰ μέρη δ' ἐκεῖνα, ὅπου αὗται δὲν ἐκτείνονται, καταψύχουσιν οἱ ἐκ τῶν ὀρέων ἄνεμον. Πάχνη καὶ χιὼν πίπτουσι μόνον εἰς τὰ ὄρη. Παρὰ τὴν θάλασσαν τὸ θερμόμετρον οὐδέποτε καταβαίνει ὑπὸ τοὺς 39 ἢ 40· καὶ εἰς τοὺς θερμοτάτους δὲ τόπους, γενικῶς δὲν ἀναβαίνει ὑπὲρ τοὺς 84, καὶ σπανίως εἰς 90. Αἱ ὧραι τοῦ ἐνιαυτοῦ διαιροῦνται εἰς ὑγρὰν καὶ εἰς ξηρὰν, ἐξ ὧν ἡ πρώτη κατὰ τὸν χειμῶνά μας.

Τὰ προϊόντα εἶναι σῖτος καὶ κριθὴ ἐν ἀφθονίᾳ, ὀρύζιον, ἀραβόσιτος, καὶ εἴδός τι γεννήματος ἴδιον εἰς τὴν χώραν ταύτην, καὶ χρισιμεῦον ὡς ἡ κυριωτέρα τροφὴ τῶν κυριωτέρων τάξεων· καλλιεργοῦνται προσέτι τὸ βαμβάκιον, τὸ καπνόχορτον, τὸ σησάμιον, ἡ κάνναβις, ὁ κρόκος, καὶ διάφορα εἴδη φασήλων καὶ πίσων. Οἱ ἐλαιῶνες καὶ ἀμυγδαλεῶνες εἶναι πολὺ ἐκτεταμένοι. Αἱ ὀπῶραι τῆς νοτίου Εὐρώπης, ἐξαιρέτως νὰ σῦκα καὶ τὰ ῥοίδια, ὑπάρχουσι κοινά. Ὁ φοίνιξ κυλλιεργεῖται μόνον ἐπὶ τῆς νοτίου κατωφερείας τοῦ Ὄρους Ἄτλαντος, ὅπου καὶ ἐκτεταμένα δάση ἐλαιῶν, κερατειῶν, καρυῶν, ἀκακιῶν, κέδρων, μικρῶν φοινίκων, καὶ ῥοδωνιῶν, πρὸς τούτοις δὲ καὶ φελλῶν.

Οἰκιακὰ ζῶα παντὸς εἴδους εἶναι πολυάριθμα. Τοὺς ἵππους διακρίνει καλλονή τις ἰδιαιτέρα, τούς τε ἐγχωρίους καὶ τοὺς ἐξ Ἀραβικῶν καταγομένους· τὰ πρόβατα, ἅτινα θεωροῦνται ὡς ἰθαγενῆ, νομιζόμενα ὅτι ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ἄτλαντος ἐξηπλώθησαν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, παράγουσι μαλλίον ὄχι κατώνερον οἱουδήποτε τὴν μαλακότητα, λεπτότητα, καὶ λευκότητα· πρόβατα καὶ αἶγες εἶναι πολυαριθμότερα οἱωνδήποτε ἄλλων οἰκιακῶν ζώων. Δέρματα αἰγῶν ἀποτελοῦσιν ἓν τῶν κυριωτέρων ἐξαγωγίμων εἰδῶν. Βόες, ὄνοι, ἡμίονοι, καὶ κάμηλοι τρέφονται πολυπληθεῖς. Εἰς τὰς μεγάλας ἀκαλλιεργήτους περιοχὰς περιοδεύουσιν ἄγρια ζῶα, ὡς λέοντες, πάνθηρες, ὕαιναι, λύκοι, καὶ διάφορα εἴδη ἀνθολόπων καὶ δορκάδων, ὡς καὶ πιθήκων καὶ κάπρων ἢ ἀγριοχοίρων. Οἱ μὲν κάπροι πανταχοῦ πλεονάζουσι, τὰ δὲ πλεῖστα τῶν λοιπῶν θηρίων περιορίζονται εἰς τὰς νοτίους χώρας. Οἱ στρουθοκάμηλοι εὑρίσκονται εἰς τὴν ἔρημον τὴν συνορεύουσαν μὲ τὰς νοτίους καὶ ἀνατολικὰς περιοχὰς, καὶ τὰ πτεράτων ἐξάγονται. Οἱ γέρανοι καὶ οἱ πελαργοὶ πλεονάζουσιν. Αἱ ἀκρίδες λεηλατοῦσιν ἐνίοτε τὰς ἐπὶ τῶν ἐρήμων ἐπαρχίας. Μέλισσαι εἶναι πάγκοιναι, καὶ κηρὸς ἐξάγεται.

Ἐκ τῶν μετάλλων, ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος εὑρίσκονται μὲν, ἀλλ' ὄχι ἐν ἀφθονίᾳ· ὁ χαλκὸς, περὶ οὗ ἀναφέρει καὶ ὁ Στράβων, εὑρίσκεται εἰσέτι πολύς· πρὸς δὲ τούτοις, μόλυβδος, σίδηρος, καὶ ἀντιμόνιον.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Μαρόκου, κατὰ τὸν πιθανώτερον ὑπολογισμὸν, ἀναβαίνει εἰς 8,500,000· συνίσταται δ' ἐκ διαφόρων ἐθνῶν, κατὰ τὴν ἑφεξῆς ἀναλογίαν·—

Ἀμαζιργγεῖς, ἤτοι	
Βέρβεροι	2,300,000
Σελλοῦχοι	1,450,000
Ἄραβες, ἤτοι	
Μαυρούσιοι, Λουδάγιαι, καὶ ἄλλαι σύμμικτοι φυλαὶ	3,550,000
Βεδουῖνοι, καὶ ἄλλοι καθαροῦ αἵματος	740,000
Ἰουδαῖοι	239,500
Αἰθίοπες, δοῦλοί τε καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ Σουδὰν, Φοῦλαι, Μανδιγγοὶ, κλπ.	120,000
Εὐρωπαῖοι Χριστιανοὶ	300
Ἀρνησίθρησκοι	200
	8,500,000

Οἱ Ἀμαζιργγεῖς, ἢ Μαζιργγεῖς, εἶναι οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς γλώσσης των, αἱ διάφοροι τῆς ὁποίας διάλεκτοι λαλοῦνται ὑπὸ φυλῶν ἐκτεινομένων ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Εἰς τὸ Μα-

ράκον διαιροῦνται εἰς Βερβέρους καὶ Σελλούχους· καὶ οἱ μὲν Βέρβεροι κατέχουσιν ἀποκλειστικῶς τὴν παρὰ τὴν Μεσόγειον ὀρεινὴν χώραν, καλούμενοι καὶ Ῥιφῆνοι, καθὸ κατοικοῦντες τὸ ὄρος Ἐρ-Ῥίφ. Οἱ δὲ Σελλοῦχοι κατέχουσι τὸν Μείζονα Ἄτλαντα καὶ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ κλάδους, τὸ Ὄρος Βεβαουὰν καὶ τὸ Ὄρος Ἀδράρ. Καίτοι δὲ λαλοῦντες, κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην, διαλέκτους τῆς αὐτῆς γλώσσης, διαφέρουσιν ὅμως κατὰ τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἔθιμα. Οἱ Βέρβεροι εἶναι σχεδὸν λευκοί, μεσαίου ἀναστήματος, καλοὶ τὸ σχῆμα, καὶ εὔρωστοι καὶ ἀθλητικοί· αἱ τρίχες των εἶναι πολλάκις ξανθαί, ὁμοιάζουσαι τὰς τῶν βορείων λαῶν τῆς Εὐρώπης μᾶλλον ἢ οἱουδήποτε ἔθνους τῆς Ἀφρικῆς, καὶ ἔχουσι πολλὰ ὀλίγας τρίχας ἐπὶ τῶν σιαγόνων. Διαιτῶνται γενικῶς ὑπὸ σκηνὰς, ἢ εἰς σπήλαια τοποθετημένα ἐπὶ ἀποκρήμνων καὶ ἀπροσίτων ὀρέων. Εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Σουλτάνου ὀλίγον προσέχουσι, καὶ ὑπακούουσι μόνον τοὺς κληρονομικοὺς ἡγεμόνας ἢ τοὺς κατ' ἐκλογὴν ἄρχοντας αὐτῶν. Εἰς τὰς πεδιάδας κτίζουσι πετρίνους ἢ ξυλίνους οἴκους, ἀλλὰ περιφράττουσιν αὐτοὺς μὲ τοίχους. Τὸ κυριώτερον ἔργον αὐτῶν εἶναι τὸ κυνήγιον καὶ ἡ κτηνοτροφία, καλλιεργοῦσιν ὅμως καί τινας ἀγροὺς, καὶ προσέτι μελισσοκομοῦσιν.

Οἱ Σελλοῦχοι ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἶναι γεωπόνοι, μετέρχονται δὲ καὶ ἄλλα διάφορα ἐπιτηδεύματα· εἶναι ὀλιγώτερον μὲν εὔρωστοι, πολὺ δὲ μᾶλλον πεπολιτισμένοι, παρὰ οἱ Βέρβεροι· ἔχουσι κιτρινωπὸν χρῶμα, καὶ ὁμοιάζουν ὁπωσοῦν τοὺς Πορτογάλλους, ἐξ ὧν νομίζουσί τινες ὅτι κατάγονται.

Οἱ Μαυρούσιοι ἢ Βαρβαρέσοι εἶναι οἱ πολυαριθμότεροι τῶν ἐν Μαρόκῳ κατοικούντων ἐθνῶν. Ἡ γλῶσσά των εἶναι διάλεκτος τῆς Ἀραβικῆς· ἀλλ' ἀναμεμιγμένη μετὰ πολλῶν λέξεων ἐκ τῆς γλώσσης τῶν Ἀμαζιργγέων, καὶ ἔτι μᾶλλον μετὰ Ἱσπανικῶν λέξεων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐμπορεῖ ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἐξ Ἱσπανίας μετανάστευσιν τῶν προγόνων των μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Γρανάτας. Οἱ μετανάσται οὗτοι κατῴκησαν εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν πόλεις καὶ πεδιάδας.

Οἱ Βαρβαρέσοι τοῦ Μαρόκου εἶναι μεσαίου ἀναστήματος, καὶ λεπτοὶ μὲν κατὰ τὴν νεότητα, παχυνόμενοι δὲ ὅσον προχωροῦσι κατὰ τὴν ἡλικίαν. Τὸ χρῶμά των διαφέρει μεταξὺ κιτρίνου καὶ μαύρου, ὡς ἐκ τῶν συχνῶν συνοικεσίων μὲ μαύρας γυναῖκας ἀπὸ τὴν Σουδάν. Αὐτοὶ εἶναι τὸ μόνον ἔθνος τοῦ Μαρόκου, μεθ' οὗ οἱ Εὐρωπαῖοι ἔχουν ἄμεσον συγκοινωνίαν, καὶ αὐτοὶ ὡς ἐπιτοπλεῖστον κατοικοῦσι τὰς πόλεις· κατέχουσι δὲ καὶ τὰς ὑψηλὰς θέσεις τῆς κυβερνήσεως, καὶ συγκροτοῦσι τὴν στρατιωτικὴν κλάσιν.

Οἱ Ἄραβες εἶναι οἱ ἀπόγονοι τῶν μεταναστευσάντων καθ' ὃν χρόνον διεδόθη ἡ Μωαμεθανικὴ θρησκεία ἐκ τῶν Ἀραβικῶν ἐπαρχιῶν Χεδζὰς,-Γέμεν, καὶ Ἁδραμάουτ. Ὀλίγαι οἰκογένειαι κατοικοῦσιν εἰς τὰς πόλεις, ἀλλ' οἱ Βεδουῖνοι εἶναι διεσκορπισμένοι ἐπὶ τῶν πεδιάδων, διαιτώμενοι ἐν σκηναῖς, καὶ προσκολλημένοι εἰς τὴν ποιμενικὴν ζωήν των. Εἶναι δὲ γένος εὔρωστον, λεπτὸν, καὶ κάτω τοῦ μέσου ἀναστήματος. Ἡ γλῶσσά των εἶναι ἡ Ἀραβικὴ τοῦ Κορανίου, τὴν ὁποίαν προσποιοῦνται ὅτι λαλοῦσι καθαράν.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι ἀναμεμιγμένοι μεταξὺ τούτων ὅλων τῶν ἐθνῶν· κάλλιστα δὲ διάγουσι παρὰ τοῖς Βερβέροις, ὅπου μετέρχονται διάφορα ἐπιτηδεύματα· ἀλλὰ παρὰ τοῖς Σελλούχοις καὶ Μαυρουσίοις καταδυναστεύονται πολύ, ἐκτεθειμένοι ὄντες εἰς τὴν ἀτιμοτέραν μεταχείρισιν. Εἰς τὰς παραθαλασσίας καὶ τὰς ἐμπορικὰς πόλεις εὑρίσκονται πολυπληθέστατοι.

Οἱ Αἰθίοπες, οἵτινες εἰσάγονται ὡς δοῦλοι, πολλάκις ἀπολαμβάνουσι τὴν ἐλευθερίαν των· ἐπειδὴ δὲ τιμῶνται διὰ τὴν πιστότητά των, ἔκρινεν εὔλογον ὁ αὐτοκράτωρ νὰ συγκροτήσῃ ἐξ αὐτῶν τοὺς σωματοφύλακάς του, οἵτινες εἶναι τὸ μόνον τακτικὸν στράτευμα τῆς αὐτοκρατορίας, μὴ ὑπερβαῖνον πρὸς τὸ παρὸν 5000.

ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ.--Ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι ἐνδύονται ὡς ἐπιτοπλεῖστον μάλλινα φορέματα, χειροτεχνοῦνται πλεῖστα πρὸς ἐσωτερικὴν ἀνάλωσιν, παχυλοῦ τινος εἴδους. Ἐν τῇ πόλει Φὲζ κατασκευάζονται τὰ πασίγνωστα καὶ πολύχρηστα κόκκινα φέσια, καί τινα εἴδη μεταξωτῶν, μάλιστα δὲ ζῶναι, συνυφαινόμεναι κάποτε μὲ χρυσῆν κλωστήν. Τὰ καλήτερα τῶν μεταξωτῶν κατασκευάζονται ἐκ μετάξης τῆς Συρίας· τὰ δὲ κοινότερα ἐκ μετάξης παραγομένης ὑπὸ τῶν Βεδουίνων. Ὑπερέχουσι προσέτι οἱ κάτοικοι τῆς Φὲζ ὡς χρυσοχόοι, λιθοκολληταὶ, καὶ λιθοτόμοι· πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν ἐνασχολοῦνται καὶ εἰς τὴν δερματουργίαν καὶ εἰς τὴν κεραμικήν.

Ἡ βυρσοδεψικὴ γνωρίζεται ἄριστα. Εἰς τὰ πέριξ τῶν πόλεων Ἐλ Κασὰρ καὶ Μεκινὲζ κατασκευάζεται δέρμα καλῆς ποιότητος. Τὰ ἐν τῇ πρωτευούσῃ βυρσοδεψεῖα εἶναι πολὺ ἐκτεταμένα, καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν παραγόμενον δέρμα ἀνώτερον οἱουδήποτε ἐν Εὐρώπῃ κατασκευαζομένου. Οἱ βυρσοδέψαι ἔχουσι τὴν τέχνην τοῦ ἐργάζεσθαι τὰ δέρματα λεόντων καὶ πανθήρων, καὶ τοῦ δίδειν εἰς αὐτὰ χρῶμα χιονώδους λευκότητος, ὁμοῦ δὲ καὶ μαλακότητα μεταξίου Τὸ Μαροκανὸν λεγόμενον δέρμα τῆς πρωτευούσης εἶναι κίτρινον, τὸ ἐν Ταφιλὲτ πράσινον, τὸ δ' ἐν Φὲζ βάπτεται κόκκινον. Τὰ φαιδρά των χρώματα λογίζονται ἀμίμητα ἐν Εὐρώπῃ. Εἰς τινα μέρη, καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἐπαρχίαν Δουκάλλαν, χειροτεχνοῦνται τάπητες ὅμοιοι τῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ.--Ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Μαρόκου συνίσταται ἐκ τῶν δύο βασιλείων τῆς Φὲζ καὶ τοῦ Μαρόκου, καὶ ἐκ τοῦ μικροῦ βασιλείου τῆς Ταφιλέτ. Ὁλόκληρος ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς τριάκοντα διοικήσεις, ἐξ ὧν δεκαπέντε ἀνήκουν εἰς τὴν Φὲζ καὶ δεκαπέντε εἰς τὸ Μαρόκον. Αἱ χῶραι Δράχα, Ταφιλὲτ, καὶ Σεγελμέσα διαιροῦνται εἰς δύο ἄλλας διοικήσεις.

Κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς Μεσογείου παραλίαν τοῦ Μαρόκου ἔχουσιν οἱ Ἱσπανοὶ τρία φρούρια, μηδεμίαν ἔχοντα συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐνδοτέρου.

Οὐ μακρὰν τοῦ Ἡρακλείου Πορθμοῦ κεῖται ἡ Τετουὰν, ὡκοδομημένη ἐπὶ τῆς κατωφερείας λόφου, πλησίον μικροῦ τινος ποταμοῦ, ὅστις σχηματίζει περὶ τὰς ἐκβολάς του λιμένα διὰ πλοῖα μετρίου μεγέθους. Ἐνεργεῖ δὲ ἱκανὸν ἐμπόριον μὲ τὴν Ἱσπανίαν, Γαλλίαν, καὶ Ἰταλίαν, ἐξάγουσα μαλλίον, κριθὴν, κηρὸν, δέρματα κατειργασμένα καὶ ἀκατέργαστα, βόας, ἡμιόνους, καὶ ὀπώρας, ἐξ ὧν ἡ κοιλὰς τῆς Τετουὰν παράγει ἀφθονίαν τῆς ἀρίστης ποιότητος. Αἱ ὁδοὶ εἶναι στεναὶ καὶ ἄστρωτοι. Ὁ πληθυσμὸς ἀναβαίνει εἰς 18,000 κατὰ τὸν Γραβέργην, εἰς 40,000 δὲ κατὰ τὸν Σέμπλον.

Πλησίον τῆς ἀνατολικῆς εἰσόδου τοῦ Ἡρακλείου Πορθμοῦ, ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς μικρᾶς χερσονήσου τοῦ ὄρους Ἀβύλης τοῦ ἀπέναντι τῆς ἀρχαίας Κάλπης, κεῖται ἡ Ἱσπανικὴ ὠχυρωμένη πόλις Κέουτα, μὲ 9200 κατοίκους ἐκτὸς τῆς φρουρᾶς·--πλησίον δὲ τῆς δυτικῆς εἰσόδου τοῦ Ἡρακλείου πορθμοῦ κεῖται ἡ πόλις Ταγγιὲρ, ὅπου διατρίβουσιν οἱ Εὐρωπαῖοι γενικοὶ πρόξενοι. Ἡ Ταγγιὲρ εἶναι ὡκοδομημένη ἐπὶ λόφου, ἐγγὺς εὐρυχώρου κόλπου· ὑπερασπίζουσι δὲ τὸν λιμένα της τρία μικρὰ φρούρια. Αἱ ὁδοὶ εἶναι πλατύτεραι καὶ εὐθύτεραι παρὰ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας· ἀλλ' ἐκτὸς τῶν οἴκων τῶν Εὐρωπαίων προξένων, καὶ ὀλίγων τινῶν ἀνηκόντων εἰς πλούσια ὑποκείμενα, ἅπαντες εἶναι μικροὶ καὶ ἀνάρμοστοι. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔχουσιν ἐνταῦθα διαφόρους συναγωγὰς, καὶ οἱ Λατῖνοι μίαν ἐκκλησίαν, τὸ μόνον τοιοῦτον Χριστιανικὸν κατάστημα ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι περὶ τὰς 10,000· ἐνεργοῦσι δὲ μικρὸν ἐμπόριον μὲ τὴν Γιβραλτὰρ καὶ τὴν Ἱσπανίαν.

Ἕπεται συνέχεια.

Ο ΡΑΣΣΕΛΑΣ.

[Ἴδε Τόμ. ζ'. Σελ. 156-159, 165-168, 180-183· Τόμ. ἡ. Σελ. 5-8, 22-25, 36-40, 53-55, 77-79, 85-88, 102-104.]

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'.--Ὁ Ἴμλακος εἰσέρχεται, καὶ μεταβάλλει τὴν συνδιάλεξιν.

ΤΗΝ στιγμὴν ταύτην εἰσελθὼν ὁ Ἴμλακος, διέκοψεν αὐτούς. « Ἴμλακε, εἶπεν ὁ Ῥασσέλας, λυπηρὰν εἰκόνα τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου μοὶ παρέστησεν ἡ Νεκαγία, καὶ ὀλίγην ἔχω πλέον διάθεσιν εἰς περαιτέρω ἐρεύνας.»

« Μὲ φαίνεται, εἶπεν ὁ Ἴμλακος, ὅτι, περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ βίου σκεπτόμενοι, ἀμελεῖτε τὸ ζῆν. Περιφέρεσθε εἰς μίαν μόνην πόλιν, ἥτις, καίτοι πολὺ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν ἔχουσα, ὀλίγα καινοφανῆ δύναται πλέον νὰ παρουσιάσῃ, καὶ λησμονεῖτε ὅτι εὑρίσκεσθε εἰς χώραν διαβόητον μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτάτων μοναρχιῶν διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν σοφίαν τῶν κατοίκων της· χώραν, ὅπου ἀνέτειλαν αἱ πρῶται ἀκτῖνες τῶν ἐπιστημῶν αἵτινες φωτίζουσι τὸν κόσμον, χώραν ὅπου ἐγεννήθησαν αἱ τέχναι τῆς πολιτικῆς κοινωνίας καὶ τοῦ οἰκιακοῦ βίου.

« Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ἀφῆκαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους μνημεῖα φιλοπονίας καὶ δυνάμεως, ἅτινα πᾶσαν Εὐρωπαϊκὴν μεγαλοπρέπειαν ἀμαυροῦσι. Τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχιτεκτονικῆς των εἶναι τὰ σχολεῖα τῶν νεωτέρων οἰκοδόμων, καὶ ἐκ τῶν θαυμάτων, ὅσων ὁ χρόνος ἐφείσθη, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, καίτοι ἀβεβαίως, πόσα κατέστρεψε.»

« Ὀλίγην περιέργειαν ἔχω, εἶπεν ὁ Ῥασσέλας, νὰ θεωρῶ λίθων ἢ χωμάτων σωρούς· ἡ παρατήρησίς μου διευθύνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἦλθον ἐνταῦθα ὄχι νὰ καταμετρήσω κλάσματα ναῶν ἢ νὰ ἐξιχνιάσω πεφραγμένα ὑδραγωγεῖα, ἀλλὰ νὰ ἐπιβλέψω εἰς τοῦ παρόντος κόσμου τὰς διαφόρους σκηνάς.»

« Τὰ προκείμενα, εἶπεν ἡ βασιλόπαις, ἀπαιτοῦσι καὶ εἶναι ἄξια νὰ λαμβάνωσι τὴν προσοχήν μας. Τί με μέλει περὶ τῶν ἡρώων ἢ τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος,—περὶ χρόνων οἵτινες οὐδέποτε δύνανται νὰ ἐπανέλθωσι, καὶ ἡρώων, οἵτινες διῆγον ζωὴν πάντῃ διάφορον τῆς ἡμετέρας;»

« Διὰ νὰ γνωρίσωμέν τι, ἀπήντησεν ὁ ποιητὴς, πρέπει νὰ γνωρίσωμεν τὰ ἀποτελέσματά του· διὰ νὰ ἴδωμεν τοὺς ἀνθρώπους, πρέπει νὰ ἴδωμεν τὰ ἔργα των, ὥστε νὰ μάθωμεν τί τὸ λογικὸν ὑπηγόρευσεν, ἢ τὰ πάθη ὑπεκίνησαν, καὶ νὰ εὕρωμεν τίνες αἱ ἰσχυρότεραι ἀφορμαὶ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Διὰ νὰ κρίνωμεν ὀρθῶς περὶ τοῦ παρόντος, ἀνάγκη ν' ἀντιπαραβάλωμεν αὐτὸ πρὸς τὸ παρελθόν· διότι πᾶσα κρίσις γίνεται ἐκ παραθέσεως, καὶ τὸ μέλλον διόλου ἀγνοεῖται. Κατ' ἀλήθειαν, ὁ νοῦς οὐδέποτε καταγίνεται εἰς τὸ παρόν· ἡ ἀνάμνησις καὶ ἡ προσδοκία ἀπασχολοῦσιν αὐτὸν σχεδὸν ὁλότελα. Τὰ πάθη μας εἶναι χαρὰ καὶ λύπη, ἀγάπη καὶ μῖσος, ἐλπὶς καὶ φόβος. Καὶ ἡ μὲν χαρὰ καὶ ἡ λύπη ἀναφέρονται εἰς τὸ παρελθόν, ἡ δ' ἐλπὶς καὶ ὁ φόβος εἰς τὸ μέλλον· ἔτι δὲ καὶ ἡ ἀγάπη καὶ τὸ μῖσος τὸ παρελθὸν ἀφορῶσι, καθότι τοῦ ἀποτελέσματος ἐξ ἀνάγκης προηγεῖται τὸ αἴτιον.

« Ἡ παροῦσα τῶν πραγμάτων κατάστασις εἶναι συνέπεια τῆς προηγηθείσης· φύσει δὲ κλίνομεν εἰς τὸ ἐρευνᾷν τίνες αἱ πηγαὶ τοῦ ἀγαθοῦ ὅπερ ἀπολαύομεν, ἢ τῶν δεινῶν ὅσα πάσχομεν. Ἂν ἐνεργῶμεν μόνον δι' ἡμᾶς αὐτοὺς, εἶναι ἀφροσύνη ν' ἀμελῶμεν τὴν σπουδὴν τῆς ἱστορίας· ἂν δ' ἤμεθα ἐπιφορτισμένοι καὶ τὴν περὶ ἄλλων φροντίδα, λογίζεται καὶ ἀδικία. Ἡ θελήματικὴ ἄγνοια εἶναι ἀσυγχώρητον ἁμάρτημα· δικαίως δ' ἐμπορεῖ νὰ κατηγορηθῇ ὡς ἔνοχος κακοῦ τινος ὁ μὴ θελήσας νὰ μάθῃ πῶς ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ αὐτό.

« Οὐδὲν μέρος τῆς ἱστορίας εἶναι τόσον γενικῶς ὠφέλιμον, ὅσον τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς, τὴν βαθμηδὸν βελτίωσιν τοῦ λογικοῦ, τὰς διαδοχικὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης, τὴν κατὰ καιροὺς ἐπικράτησιν τῆς μαθήσεως ἢ τῆς ἀγνοίας, τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους τῶν λογικῶν ὄντων, —τὴν νέκρωσιν καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῶν τεχνῶν, καὶ τὰς μεταβολὰς τοῦ νοητικοῦ κόσμου. Ἐὰν τὰ περὶ μαχῶν καὶ ἐφόδων ἀνήκωσιν ἐξαιρέτως εἰς τοὺς ἡγεμόνας, ἀλλ' οὐδ' αἱ ὠφέλιμοι καὶ κομψαὶ τέχναι πρέπει ν' ἀμελῶνται· οἱ ἔχοντες βασίλεια νὰ κυβερνῶσιν, ἔχουσι καὶ νόας νὰ καλλιεργῶσι.

« Τὸ παράδειγμα εἶναι πάντοτε δραστηριώτερον τοῦ παραγγέλματος. Ὁ στρατιώτης ἐν καιρῷ πολέμου τελειοποιεῖται, καὶ ὁ ζωγράφος πρέπει ν' ἀντιγράφῃ εἰκόνας. Κατὰ τοῦτο δὲ, ὑπερτερεῖ ὁ θεωρητικὸς βίος, διότι αἱ μὲν μεγάλαι πράξεις σπανίως βλέπονται, ἀλλὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης εἶναι πάντοτε πρόχειρα εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ γνωρίσωσι τί ἴσχυσεν ἡ τέχνη νὰ κατορθώσῃ.

« Ὅταν μεγαλοπρεπές τι ἔργον ἐκπλήξῃ τὸν ὀφθαλμὸν ἢ τὴν φαντασίαν, ἑπονται φυσικὰ εἰς τὸν δραστήριον νοῦν σκέψεις περὶ τῶν μέσων, δι' ὧν αὐτὸ κατωρθώθη. Ἐκ τούτου δὲ ἡ ἀληθινὴ ὠφέλεια τοιαύτης θεωρίας· μεγαλύνομεν τὴν διάνοιαν ἐκ τῆς προσθήκης νέων ἰδεῶν, καὶ ἀνακτῶμεν ἴσως τέχνην τινὰ ἀπολεσθεῖσαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἢ μανθάνομεν τὰ ἧττον ἐντελῶς ἐγνωσμένα εἰς τὴν ἰδίαν ἡμῶν πατρίδα. Τοὐλάχιστον συγκρίνομεν τοὺς ἰδίους ἡμῶν μετὰ τῶν προτέρων χρόνων, καὶ ἢ χαίρομεν εἰς τὰς ἡμετέρας βελτιώσεις, ἢ ἀνακαλύπτομεν τὰ ἡμέτερα ἐλαττώματα, κάμνοντες οὕτω τὸ πρῶτον βῆμα εἰς τὸ ἀγαθόν.»

« Θέλω, εἶπεν ὁ βασιλόπαις, νὰ ἴδω πᾶν τὸ ἄξιον τῆς ἐρεύνης μου.»—« Κἀγώ, εἶπεν ἡ βασιλόπαις, ἀσμένως θέλω μάθει τι περὶ τῶν ἠθῶν τῆς ἀρχαιότητος.»

« Τὸ καταπληκτικώτερον μνημεῖον τῆς Αἰγυπτιακῆς μεγαλοπρεπείας καὶ ἐν τῶν ὀγκωδεσέρων ἔργων τῆς ἀνθρωπίνης χειρὸς, εἶπεν ὁ Ἴμλακος, εἶναι αἱ Πυραμίδες· οἰκοδομαὶ ἀνεγερθεῖσαι πρὸ τῶν χρόνων τῆς ἱστορίας, καὶ περὶ ὧν αἱ ἀρχαιόταται διηγήσεις μᾶς παρέχουσιν ἀβεβαίους μόνον παραδόσεις. Ἐκ τούτων ἡ μεγίστη ἵσταται ἀκόμη, πολλὰ ὀλίγον βλαφθεῖσα ὑπὸ τοῦ χρόνου.»

« Ἂς ἐπισκεφθῶμεν αὐτὰς αὔριον, εἶπεν ἡ Νεκαγία· πολλάκις ἤκουσα περὶ τῶν Πυραμίδων, καὶ δὲν θέλω ἡσυχάσει πρὶν ἴδω αὐτὰς, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ἰδίοις μου ὀφθαλμοῖς.»

ΚΕΦΑΛ. ΑΒ'. Ἐπισκέπτονται τὰς Πυραμίδας.

Τῆς ἀποφάσεως οὕτω γενομένης, ἐξεκίνησαν τὴν ἐπαύριον. Ἐφόρτωσαν δὲ σκηνὰς ἐπὶ τῶν καμήλων, σκοπεύοντες νὰ διατρίψωσιν εἰς τὰς Πυραμίδας, ἑωσοῦ ἐντελῶς νὰ εὐχαριστηθῇ ἡ περιέργειά των. Ἡσύχως ὁδοιποροῦντες, ἐξέκλινον εἰς πᾶν ὅ,τι ἀξιοσημείωτον, ἵσταντο ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν καὶ συνωμίλουν μετὰ τῶν κατοίκων, καὶ παρετήρουν τὰ διάφορα φαινόμενα πόλεων ἠρειπωμένων καὶ κατῳκημένων, φύσεως ἀγρίας τε καὶ καλλιεργημένης.

Ὅτε δ' ἔφθασαν εἰς τὴν μεγάλην πυραμίδα, ἐξεπλάγησαν εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς βάσεως, καὶ τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς. Ὁ Ἴμλακος ἐξήγησεν εἰς αὐτοὺς τὰς ἀρχὰς, καθ' ἃς τὸ πυραμικὸν σχῆμα ἐκρίθη καταλληλότερον εἰς οἰκοδομὴν, ἥτις ἀνηγείρετο ἐπὶ σκοπῷ διαρκείας ἴσης μὲ τὴν τοῦ κόσμου· ἔδειξεν ὅτι ἡ βαθμηδὸν ἐλάττωσις ἔδιδεν εἰς αὐτὴν σταθερότητα, ἥτις ἀντέκρουεν ὅλας τὰς κοινὰς ἐφόδους τῶν στοιχείων, καὶ μόλις ἠδύνατο καὶ ὑπὸ τῶν σεισμῶν αὐτῶν νὰ ἀνατραπῇ, τῶν ἰσχυροτέρων πάσης φυσικῆς βίας. Σεισμὸς τοσοῦτον δυνατός, ὥστε νὰ χαλάσῃ τὴν πυραμίδα, ἤθελεν ἐπαπειλήσει τὴν διάλυσιν τῆς ἠπείρου.

Ἐμέτρησαν αὐτὴν κατὰ μῆκος, πλάτος, καὶ ὕψος, καὶ ἔστησαν τὰς σκηνάς των εἰς τοὺς πόδας της. Τὴν δ' ἐπαύριον ἡτοιμάσθησαν νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὸ ἐνδότερον, καὶ μισθώσαντες τοὺς συνήθεις ὁδηγοὺς, ἀνέβησαν εἰς μέρος, ὅθεν, εἰς τὸ κοίλωμα κυττάξασα ἡ εὐνοουμένη τῆς βασιλόπαιδος, ἐσύρθη τρέμουσα εἰς τὰ ὀπίσω. « Πεκουᾶ, εἶπεν ἡ βασιλόπαις, τί φοβεῖσαι;» « Τὴν στενὴν εἴσοδον, ἀπεκρίθη, καὶ τὸ φρικῶδες σκότος. Δὲν τολμῶ νὰ εἰσέλθω εἰς τόπον, ὅστις πρέπει βεβαίως νὰ κατοικῆται ὑπὸ ἀνησύχων ψυχῶν. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῶν τρομερῶν τούτων θόλων ἴσως αἴφνης σηκωθῶσιν ἔμπροσθεν ἡμῶν, καὶ μᾶς κλείσωσιν ἔνδον διὰ παντός.» Ἐλάλησε, καὶ ἔρριψε τὰς ἀγκάλας περὶ τὸν τράχηλον τῆς δεσποίνης της.

« Ἐὰν τὰ φαντάσματα μόνον φοβῆσαι, εἶπεν ὁ βασιλόπαις, σὲ ὑπόσχομαι ἀσφάλειαν· οὐδεὶς κίνδυνος ἐκ μέρους τῶν νεκρῶν. Ὁ ἅπαξ ταφεὶς ποτὲ πλέον δὲν φαίνεται.»

« Φιλτάτη μου Πεκουᾶ, εἶπεν ἡ Νεκαγία, ἐγὼ θέλω πάντοτε προπορεύεσθαι, ὁ δὲ Ἴμλακος θέλει σὲ ἀκολουθεῖ. Ἐνθυμοῦ ὅτι συνοδεύεις τὴν βασιλόπαιδα τῆς Ἀβυσσινίας.»

« Ἐὰν ἡ βασιλόπαις εὐχαριστῆται ν' ἀποθάνῃ ἡ θεράπαινά της, ἀπήντησεν ἡ Πεκουᾶ, ἂς προστάξῃ θάνατον ὀλιγώτερον φοβερὸν παρ' ἐγκλεισμὸν εἰς τὸ φρικῶδες τοῦτο σπήλαιον. Γνωρίζετε ὅτι δὲν τολμῶ νὰ σᾶς παρακούσω· πρέπει νὰ εἰσέλθω, ἐὰν μὲ προστάξητε· ἀλλ' ἐὰν ἅπαξ εἰσέλθω, οὐδέποτε θέλω ἐπανέλθει.»

Ἡ βασιλόπαις εἶδεν ὅτι ὁ φόβος τῆς εὐνοουμένης ἦτον ἀνώτερος συμβουλῆς ἢ ἐπιπλήξεως· ὅθεν συγκατένευσε νὰ τὴν ἀφήσῃ ἐν τῇ σκηνῇ ἕως νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἡ Πεκουᾶ ὅμως, εἰς τοῦτο ἁπλῶς μὴ εὐχαριστηθεῖσα, παρεκάλεσε τὴν βασιλόπαιδα μήτε αὐτὴ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τοὺς φοβεροὺς μυχοὺς τῶν πυραμίδων. « Καίτοι μὴ δυναμένη νὰ διδάξω τὴν γενναιότητα, εἶπεν ἡ Νεκαγία, δὲν ἁρμόζει ὅμως νὰ μάθω τὴν δειλίαν, οὔτε ν' ἀφήσω ἀτελείωτον ἐκεῖνο, δι' ὃ ἦλθον ἐνταῦθα.»

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'. Εἰσέρχονται εἰς τὴν Πυραμίδα.

Ἡ Πεκουᾶ κατέβη εἰς τὴν σκηνὴν, οἱ δ' ἐπίλοιποι εἰσῆλθον εἰς τὴν πυραμίδα· διεπέρασαν τὰς σοὰς, ἐθεώρησαν τοὺς μαρμαρίνους θόλους, καὶ ἐξέτασαν τὸ κιβώτιον, ἐν ᾧ τὸ σῶμα τοῦ θεμελιωτοῦ νομίζεται ὅτι ἐτέθη. Ἐκάθισαν ἔπειτα ἐν ἑνὶ τῶν εὐρυχωροτέρων θαλάμων νὰ ἀναπαυθῶσιν ὀλίγον, πρὶν ἐπιστρέψωσι.

Ἤδη, εἶπεν ὁ Ἴμλακος, ἀπηλαύσαμεν τὴν ἡδονὴν τῆς θεωρίας τοῦ μεγίστου τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων, πλὴν τοῦ τείχους τῆς Κίνας. Καὶ τῆς μὲν οἰκοδομῆς τοῦ τείχους εὐκολώτατον εἶναι ν' ἀποδώσωμεν τὸ αἴτιον. Ἐξησφάλιζε πλούσιον καὶ δειλὸν ἔθνος ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς βαρβάρων, οἵτινες, ἄπειροι ὄντες τῶν τεχνῶν, εὐκολώτερον ἐπρομηθεύοντο τὰ πρὸς ζωὴν διὰ τῆς ἁρπαγῆς παρὰ διὰ τῆς βιομηχανίας, καὶ οἵτινες ἐρῴμων κατὰ καιροὺς ἐπὶ τῶν κατοίκων τοῦ εἰρηνικοῦ ἐμπορίου, ὡς καταβαίνουσιν οἱ γύπες ἐπὶ τῶν οἰκιακῶν ὀρνίθων. Ἡ ταχύτης καὶ ἡ ἀγριότης αὐτῶν ἔκαμνε τὸ τεῖχος ἀναγκαῖον, ἡ δ' ἄγνοια ἔκαμνεν αὐτὸ δραστήριον.

Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν Πυραμίδων οὐδεμία αἰτία φαίνεται ἀνάλογος τῆς δαπάνης καὶ τοῦ κό-

που. Ἡ στενότης τῶν θαλάμων ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἐχρησίμευον ὡς καταγώγια ἐκ τῶν ἐχθρῶν, θησαυροὶ δὲ ἠδύναντο καὶ ἀλλαχοῦ ν' ἀποτεθῶσιν ἐπίσης ἀσφαλῶς καὶ μὲ πολὺ ὀλιγωτέραν δαπάνην. Φαίνεται ὅτι ἀνηγέρθησαν μόνον πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς ὀρέξεως ἐκείνης τοῦ πνεύματος, ἥτις εἶναι ἀχώριστος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἥτις πρέπει πάντοτε νὰ καταπραΰνηται διά τινος ἐνασχολήσεως. Οἱ ἔχοντες ἤδη πᾶν ὅ,τι δύνανται ν' ἀπολαύσωσι, πρέπει νὰ ἐκτείνωσι τὰς ἐπιθυμίας των. Ὁ πρὸς χρῆσιν πᾶν τὸ ἀπαιτούμενον οἰκοδομήσας, πρέπει ν' ἀρχίσῃ καὶ χάριν κενοδοξίας νὰ οἰκοδομῇ, καὶ νὰ συμπεριλάβῃ εἰς τὸ σχέδιόν του πᾶν ὅ,τι ἡ ἀνθρωπίνη δύναμις ἰσχύει νὰ ἐκτελέσῃ, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ ταχέως καὶ ἄλλην νὰ συλλάβῃ ἐπιθυμίαν.

Τὸ κραταιὸν τοῦτο κτίσμα θεωρῶ ὡς μνημεῖον τῆς ἀνικανότητος τῶν ἀνθρωπίνων ἀπολαύσεων. Βασιλεὺς, δύναμιν ἔχων ἀπεριόριστον, καὶ θησαυροὺς ὑπερβαίνοντας ὅλας τὰς πραγματικὰς καὶ φαντασικὰς χρείας του, ἀναγκάζεται νὰ παρηγορήσῃ, διὰ τῆς ἀνεγέρσεως πυραμίδος, τὸν κόρον τῆς ἐξουσίας, καὶ τὸ ἀηδὲς τῶν ἡδονῶν, καὶ νὰ διασκεδάζῃ κατὰ τοὺς ὀχληροὺς ἐνιαυτοὺς τοῦ παρακμάζοντος βίου του, βλέπων μυρίους μοχθοῦντας ἄνευ σκοποῦ, καὶ λίθον ἐπὶ λίθου τιθέμενον ἄνευ οὐδενὸς τέλους. Ὁστις δήποτε κἂν ἦσαι, ὅστις, μὴ ἐξαρκούμενος εἰς μετρίαν κατάστασιν, φαντάζεσαι τὴν εὐδαιμονίαν τῆς βασιλικῆς μεγαλοπρεπείας συγκάτοικον, καὶ ὀνειρεύεσαι ὅτι ἡ ἐξουσία ἢ τὰ πλούτη ἐμποροῦν νὰ τρέφωσι μὲ διηνεκεῖς εὐχαριστήσεις τὴν ὄρεξιν τοῦ νεωτερισμοῦ, θεώρησον τὰς πυραμίδας, καὶ ὁμολόγησον τὴν μωρίαν σου!

ΚΕΦΑΛ. ΑΔ'. Ἀπροσδόκητον ἀτύχημα εἰς τὴν βασιλόπαιδα.

Ἐσηκώθησαν, καὶ ἐπέστρεψαν διὰ τοῦ κοιλώματος ὅθεν εἶχον εἰσέλθειν· ἡτοιμάζετο δὲ ἡ βασιλόπαις ν' ἀπαγγείλῃ εἰς τὴν εὐνοουμένην της μακρὰν διήγησιν περὶ σκοτεινῶν λαβυρίνθων καὶ πολυτελῶν θαλάμων, καὶ τῶν γενομένων ἐπ' αὐτῆς διαφόρων ἐντυπώσεων εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς ὁδοῦ. Ἀλλὰ φθάσαντες εἰς τὴν θεραπείαν των, εὗρον ἅπαντας σιωπηλοὺς καὶ κατηρεῖς· οἱ ἄνδρες ἐδείκνυον αἰσχύνην καὶ φόβον εἰς τὰ πρόσωπα, αἱ δὲ γυναῖκες ἔκλαιον ἐν ταῖς σκηναῖς.

Τί συνέβη δὲν ἐζήτησαν νὰ εἰκάσωσιν, ἀλλ' ἀμέσως ἠρώτησαν. Μόλις ἐμβήκετε εἰς τὴν πυραμίδα, ἀπεκρίθη εἷς τῶν θεραπόντων, καὶ λόχος Ἀράβων ὥρμησε καθ' ἡμῶν· ἤμεθα δὲ πολὺ ὀλίγοι ν' ἀντισταθῶμεν, καὶ πολὺ βραδεῖς νὰ διεκφύγωμεν. Ὅθεν ἥρπαζον ἤδη πᾶν ὅ,τι αἱ σκηναὶ περιεῖχον, καὶ ἤθελον συμπαραλάβει καὶ ὅλους ἡμᾶς, ἐὰν Τοῦρκοί τινες ἱππεῖς πλησιάσαντες δὲν ἔτρεπον αὐτοὺς εἰς φυγήν· πλὴν, τὸ δυστυχέστερον, ἥρπασαν τὴν δέσποιναν Πεκουᾶν μετὰ τῶν θεραπαινῶν της, καὶ ἔφυγον μετ' αὐτῶν· οἱ Τοῦρκοι διώκουσιν αὐτοὺς ἤδη κατὰ προτροπήν μας, ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι δὲν δύνανται νὰ τοὺς προφθάσωσι.

Ἡ Νεκαγία ἐλειποθύμησεν ὑπὸ τῆς ἐκπλήξεως καὶ τῆς λύπης. Ὁ δὲ Ῥασσέλας, κατὰ τὴν πρώτην ἔξαψιν τῆς ὀργῆς του, διέταξε τοὺς θεράποντας αὐτοῦ νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ καταδιώξῃ τοὺς λῃστὰς μὲ τὴν ῥομφαίαν εἰς τὴν χεῖρα. Κύριε, εἶπεν ὁ Ἴμλακος, τί δύνασαι νὰ ἐλπίσῃς ἀπὸ τὴν βίαν ἢ τὴν γενναιότητα; Οἱ Ἄραβες κάθηνται ἐφ' ἵππων γεγυμνασμένων εἰς τὴν μάχην, ἡμεῖς δ' ἔχομεν ἀχθοφόρα μόνον κτήνη. Ἂν ἀφήσωμεν τὴν παροῦσαν θέσιν μας, ἐνδέχεται ν' ἀπολέσωμεν τὴν βασιλόπαιδα, ἀλλ' οὐδεμία ἐλπὶς νὰ ἀνακτήσωμεν τὴν Πεκουᾶν.

Μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψαν οἱ Τοῦρκοι, μὴ δυνηθέντες νὰ προφθάσωσι τὸν ἐχθρόν. Ἡ βασιλόπαις ἤρχισε νέας θρηνολογίας, ὁ δὲ Ῥασσέλας μόλις ἐκρατήθη τοῦ νὰ μὴ ἐπιπλήξῃ αὐτοὺς ὡς δειλούς· ἀλλ' ὁ Ἴμλακος ἦτο γνώμης ὅτι ἡ φυγὴ τῶν Ἀράβων δὲν ἦτον ἐπαύξησις τῆς δυστυχίας των, διότι, ἴσως, ἤθελον φονεύσει μᾶλλον ἢ παραδώσει τοὺς αἰχμαλώτους των.

ΤΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ, ΚΑΙ ΤΙ ΑΝΔΡΑΠΟΔΟΝ;

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καθὼς καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἔθνη, ὅσα ποτὲ ἔφθασαν εἰς ἀκμήν τινα δυνάμεως καὶ δόξης, ἦτο εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ ἡλικίαν ταπεινὸν, ἀσθενὲς, καὶ ἀπαίδευτον· ὁ φυσικὸς ὅμως χαρακτὴρ αὐτοῦ, ἥτε γεωγραφικὴ θέσις καὶ τοπικὴ μόρφωσις, εἶναι τοιαῦτα, ὥστε, καίτοι σμικρότατον, φαίνεται ὅτι ἦτο ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως προωρισμένον νὰ διαπρέψῃ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν. Τὸ μεγαλήτερον μῆκος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ Ταινάρου μέχρι τῆς Μακεδονίας δὲν ἦτο εἰμὴ πεντήκοντα μίλια Γερμανικά·* τὸ δὲ πλάτος ἀπὸ τοῦ Σουνίου μέχρι τῆς Λευκάδος ἓξ καὶ τριάκοντα. Ἡ μικρὰ αὕτη ἔκτασις κατατεμνομένη ὑπὸ ὀρέων διήρει τοὺς κατοίκους εἰς διαφόρους λαοὺς ὡς εἰς τόσα διάφορα ἔθνη, ἕκαστος τῶν ὁποίων εἶχεν ἴδιον ἡγεμόνα ἢ βασιλέα. Ἀλλ' αἱ διάφοροι αὗται ἡγεμονίαι ἢ βασιλεῖαι μὴ δυνάμεναι διὰ τὴν σμικρότητα αὐτῶν νὰ συντηρῶνται, ἢ συγχωνευθεῖσαι νὰ συγκροτήσωσι μίαν βασιλείαν, μετέπεσον τελευταῖον εἰς τόσας ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας. Ἡ ἐξαίρετος δὲ εὐκρασία τοῦ Ἑλληνικοῦ κλίματος· ἡ ποικιλία τῶν ἐπιτηδείων προϊόντων τῆς γῆς οὐ μόνον εἰς τροφὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τέχνας· τὸ πολυλίμενον τοῦ τόπου, καὶ ἡ γειτνίασις αὐτοῦ πρὸς τὴν Θρᾴκην, Ἀσίαν,

* Ἓν μίλιον Γερμανικὸν εἶναι πέντε καὶ τεσσαράκοντα στάδια.

Ἰταλίαν καὶ Ἀφρικὴν, ταῦτα πάντα κατέσταινον τὸν Ἕλληνα ὀξύνουν, φιλελεύθερον, βιομήχανον, καὶ εὐφυῆ εἰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας. Ταῦτα ὅμως τὰ φυσικὰ χαρίσματα, ὅσον εἶναι δραστήρια, τοσούτῳ μᾶλλον ἔχουσι χρείαν ὀρθῆς καὶ ἰσχυρᾶς διευθύνσεως, διὰ νὰ φέρωσιν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Τὸ φιλελεύθερον μάλιστα εἶναι μὲν θεῖον δῶρον, καὶ οὐσιώδης χαρακτὴρ τῆς λογικῆς φύσεως· πλὴν, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἦναι φύσει φιλελεύθερος, ἐξίσου ὅμως εἶναι καὶ φύσει κοινωνικός. Ὅθεν δὲν δύναται ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ ν' ἀκολουθῇ τὰς ὀρέξεις τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας. Ἔξω μὲν τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἄσχετος καὶ μεμονωμένος ζῶν, ἄλλον κανόνα, ἄλλον νόμον διαγωγῆς δὲν ἔχει, παρὰ τὸ μέτρον τῶν ἀτομικῶν αὐτοῦ δυνάμεων· ἐντὸς δὲ τῆς κοινωνίας συζῶν μὲ ἄλλους ἀνθρώπους ἔχοντας τὰς αὐτὰς φυσικὰς χρείας καὶ δυνάμεις, ἀναγκαίως περιορίζεται ὑπὸ νόμων εἴτε γραπτῶν εἴτε ἀγράφων· διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ κοινωνία μεταξὺ ἀνθρώπων φερομένων ἑκάστου κατὰ τὴν ὁρμὴν τῶν ὀρέξεων καὶ αἰσθημάτων τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας. Εἰς τὴν τοιαύτην κατάστασιν δὲν ἤθελον εἶσθαι, παρὰ τοσαῦτα ἀνθρωπόμορφα θηρία ὑπ' ἀλλήλων ἐπιβουλευόμενα, καταδιωκόμενα καὶ φονευόμενα. Ἐξ αὐτῆς λοιπὸν τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου γεννᾶται ἡ ἀνάγκη τῶν περιοριστικῶν νόμων τῆς ἀπολύτου ἀτομικῆς ἐλευθερίας, ἡ ἀνάγκη μιᾶς τινος ἐννόμου κυβερνήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ὑποτάττῃ ἕκαστος μέρος τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας, διὰ νὰ ζῇ μὲ τὸ ὑπόλοιπον ἀσφαλῶς, καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ ἀγαθὰ τῆς νομίμου χρήσεως τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, ὅσα εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπολαμβάνῃ ἔξω τῆς κοινωνίας.

Ἐνταῦθα λοιπὸν, ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ, ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἢ ἐλεύθερος πολίτης, ἢ ἀνδράποδον, κατὰ τὸ ἀφαιρούμενον μέρος τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας· ἐλεύθερος, ἐὰν ζῇ ὑπὸ νόμους δικαίους, καὶ αὐτὸς μὲν εὐσυνειδήτως καὶ προθύμως ἐκπληροῖ αὐτοὺς ὡς ἱερὰς συνθήκας, καὶ σέβηται τὰς ἀρχάς· αἱ δὲ ἀρχαὶ προστατεύουσιν αὐτὸν κατὰ τοὺς νόμους, καὶ ἐξασφαλίζουσι τὴν φυσικὴν καὶ πολιτικὴν αὐτοῦ ὕπαρξιν, τὴν ζωὴν, τὴν τιμὴν, τὴν κατάστασιν, τὸ ἐπάγγελμα, τὴν κατ' ἀξίαν μέθεξιν τῶν ἀξιωμάτων, ἐν ἑνὶ λόγῳ πᾶσαν τὴν νόμιμον χρῆσιν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ. Θέλει δὲ εἶσθαι ἀνδράποδον, ἀλλ' οὐχὶ πολίτης, ἐάν τις ἢ τινὲς ὑπερέχοντες ὁπωσδήποτε κατὰ τὴν δύναμιν, καὶ μὴ γνωρίζοντες μηδένα νόμον, μηδὲ ὑποκείμενοι εἰς εὐθύνην τινὰ, κρατῶσιν ὑποχείριον τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ, καταδυναστεύοντες τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, καὶ μὴ ἀφίνοντες εἰς αὐτὸν, παρὰ ὅσον ἂν μέρος αὐτοὶ θέλωσι, καὶ ὁπόταν θέλωσιν. Εἰς τὸν ἐλεύθερον λοιπὸν κατὰ νόμους πολίτην ὑπάρχουσι κυρίως δικαιώματα καὶ καθήκοντα ἢ χρέη· εἰς δὲ τὸν δεδουλωμένον οὐδὲν δικαίωμα, ἀλλὰ βία, ἀνομία, καὶ ἀνάγκη· ὥστε κοινωνία ἀληθῶς πολιτικὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ οὔτε εἰς ἐλευθερίαν ἄνομον καὶ ἀκανόνιστον, οὔτε εἰς δουλείαν ἀπόλυτον. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων ἄκρων γεννῶνται αἱ ἀνθρώπιναι κοινωνίαι, καὶ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐτυχοῦσι καὶ δοξάζονται, καθ' ὅσον πλησιάζουσιν εἰς τὸν μέσον τοῦτον ὅρον, ὅστις εἶναι ἡ λογικωτέρα καὶ δικαιοτέρα σύγκρασις τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων τοῦ πολίτου. —Ν. ΒΑΜΒΑΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ. Ἀρ. 5.

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ.

ΟΙ παλαιοὶ διήρεσαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν εἰς δώδεκα ἐπαρχίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τόπους χωριστοὺς, ἐξ ὧν τινὲς ἦσαν κατὰ καιροὺς καὶ βασίλεια δυνατά.

Πρὸς μὲν βορρᾶν, συνορεύουσαι μὲ τὸν Εὔξεινον Πόντον ἦσαν τρεῖς, ἡ Βιθυνία, ἡ Παφλαγονία, καὶ ὁ Πόντος· εἰς δὲ τὰ ἐνδότερα τρεῖς, ἡ Φρυγία, (περιέχουσα τὴν Λυκαονίαν), ἡ Γαλατία, καὶ ἡ Καππαδοκία· πρὸς δὲ νότον ἐπὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης τρεῖς, ἡ Λυκία δηλ. ἡ Παμφυλία (περιέχουσα καὶ τὴν Πισιδίαν), καὶ ἡ Κιλικία· καὶ πρὸς δυσμὰς τρεῖς, συνορεύουσαι μὲ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, ἡ Μυσία (συμπεριλαμβάνουσα καὶ τὴν Τρωάδα καὶ τὴν Αἰολίδα), ἡ Λυδία (μετὰ τῆς Ἰωνίας), καὶ ἡ Καρία (μετὰ τῆς Δωρίδος).

Οὐδεμία τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἀναφέρεται εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἀλλ' ὅλαι σχεδὸν εἰς τὴν Νέαν, διότι εἰς αὐτὰς ἐκήρυξαν οἱ Ἀπόστολοι τὸ Εὐαγγέλιον. Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην τὸ ὄνομα Ἀσία περιορίζεται εἰς τὰ πλησίον τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Ἐφέσου μέρη· δηλαδὴ εἰς ἐκείνην τὴν Ῥωμαϊκὴν διοίκησιν, τῆς ὁποίας ὁ Ἀνθύπατος ἐκατοίκει εἰς τὴν Ἔφεσον. Ἰδὲ Πράξ. β'. 9, ιστ'. 6, Α'. Πέτ. ά. 1, Ἀποκ. ά. 4, 11. Σημειωτέον δὲ καὶ ὅτι ἡ Τρωὰς καὶ ἡ Αἰολὶς ἐνίοτε μὲν λογίζονται ὡς μέρη τῆς Μυσίας, ἄλλοτε δὲ ὡς σχηματίζουσαι τὸ δυτικὸν αὐτῆς ὅριον· τὸ αὐτὸ ἀληθεύει καὶ περὶ τῆς Ἰωνίας ὡς πρὸς τὴν Λυδίαν, καὶ περὶ τῆς Δωρίδος ὡς πρὸς τὴν Καρίαν· ἡ Πισιδία ἐνίοτε συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν Παμφυλίαν, ἡ Παφλαγονία εἰς τὴν Γαλατίαν, καὶ ὁ Πόντος εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἄλλοτε δὲ παριστάνονται ὡς ἐπαρχίαι χωρισταὶ, κτλ.

(1.) ΚΙΛΙΚΙΑ.

Ἀρχόμενοι ἐξ ἀνατολῶν, πρώτην ἐπαρχίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ συνορεύουσαν μὲ τὴν Συρίαν, εὑρίσκομεν τὴν Κιλικίαν· πρὸς δὲ βορρᾶν ἔχει τὸ ὄρος Ταῦρον, πρὸς δυσμὰς τὴν Παμφυλίαν, καὶ πρὸς νότον τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν.

Πρωτεύουσα πόλις τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἦτον ἡ Ταρσὸς, πατρὶς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, καὶ « πόλις ἐλευθέρα » κατὰ τὸν Πλίνιον.* Κεῖται δὲ εἰς ὡραίαν καὶ καρποφόρον πεδιάδα ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Κύδνου ποταμοῦ, τοῦ καλουμένου τὴν σήμερον Τουρκιστὶ Καρὰ-σοῦ.

(2.) ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ.

Πρὸς βορρᾶν τῆς Κιλικίας ἔκειτο ἡ Καππαδοκία, ἐπαρχία μεγάλη, ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ μέχρι τοῦ Ἅλυος, καὶ τὸ πάλαι, κατὰ τὸν Στράβωνα, ἀπὸ τοῦ Ταύρου ὄρους μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου· ἡ δὲ « πρὸς τῷ Πόντῳ Καππαδοκία» ὠνομάζετο μετὰ ταῦτα ἁπλῶς Πόντος.

Πρὶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡ Καππαδοκία ἦτον ἐπαρχία τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας, ἔπειτα δὲ βασίλειον χωριστὸν, καὶ μετὰ ταῦτα κατ' αἴτησιν τῶν ἰδίων κατοίκων, κατέστη ἐπαρχία τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ Καππαδοκία ἀναφέρεται δὶς μόνον εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην, δηλαδὴ εἰς τὰς Πράξ. β'. 9. καὶ Α'. Πέτρ. ά. 1. Ἐκ δὲ τῶν ῥητῶν τούτων εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἐξηπλώθη πρωΐμως εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην.

Πόλεις τῆς Καππαδοκίας δὲν ἀναφέρονται εἰς τὰς Γραφάς· ἀλλ' ἡ Ναζιανζὸς, εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν αὐτῆς μέρος κειμένη, εἶναι ἀξιοσημείωτος ὡς πατρὶς τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου.

(3.) ΠΟΝΤΟΣ.

Τὸ ὄνομα τοῦτο κυρίως περιορίζεται εἰς « τὴν πρὸς τῷ Πόντῳ Καππαδοκίαν,» ἀλλ' ἐνίοτε συμπεριλαμβάνει ὅλην τὴν ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου κειμένην χώραν ἀπὸ τῆς Κολχίδος μέχρι τοῦ ποταμοῦ τῆς Βιθυνίας Σαγγαρίου.

Καὶ ἀπὸ τὸν Πόντον παρευρέθησαν Ἰουδαῖοι εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Πράξ. β'. 9.

Γέννημα τοῦ Πόντου ἦτον ὁ σύντροφος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Ἀκύλας. Πρ. ιή. 2.

Πόλεις ὀνομασταὶ τοῦ Πόντου ἦσαν ἡ Ἀμάσεια, ἡ Θεμισκύρα, ἡ Νεοκαισάρεια, πατρὶς τοῦ Γρηγορίου τοῦ ἐπονομαζομένου Τρισμεγίστου, τὰ Κόμανα, ἡ Κερασοῦς, ὅθεν τὰ κεράσια πρῶτον ἐφέρθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἡ Τραπεζοῦς, κτλ. Πλὴν οὐδεμία τούτων ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἱερὰν Γραφήν.

(4.) ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑ.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη εἶχε πρὸς μὲν ἀνατολὰς τὸν Πόντον, πρὸς δὲ νότον τὴν Γαλατίαν, πρὸς δὲ δυσμὰς τὴν Βιθυνίαν, καὶ πρὸς ἄρκτον τὸν Εὔξεινον.

Πρωτεύουσα πόλις αὐτῆς ἦτον ἡ Σινώπη.

(5.) ΓΑΛΑΤΙΑ.

Ἡ Γαλατία ὠνομάσθη οὕτω ἀπὸ τοὺς Γάλλους, ἤτοι Γαλάτας, ὑφ' ὧν ἐκατοικήθη κατὰ τὴν τρίτην π. Χ. ἑκατονταετηρίδα. Ὠνομάζετο δὲ καὶ Γραικογαλλία καὶ Γαλλογραικία, ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν δύο τούτων φυλῶν.

Εἰς μὲν τὰ ἀνατολικὰ μέρη ἐπότιζεν αὐτὴν ὁ Ἅλυς, εἰς δὲ τὰ δυτικὰ ὁ Σαγγάριος ποταμός· πρωτεύουσαν εἶχε τὴν Ἄγκυραν, Τουρκιστὶ Ἐγκιούρ.

Οἱ Γαλάται ἐδέχθησαν τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ κηρυχθὲν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, (Γαλ. ά. 6, 8, δ'. 13, Πρ. ιστ'. 6,) ἀλλὰ ταχέως παρεξετράπησαν εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἰς τὴν διαφθορὰν ἐκείνην τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἣν ἐζήτουν νὰ εἰσάξωσιν οἱ Ἰουδαΐζοντες διδάσκαλοι, (Γαλ. γ'. 1.) Διὰ νὰ προλάβῃ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὴν διαφθορὰν ταύτην, συνέγραψε τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν.

(6.) ΒΙΘΥΝΙΑ.

Ἡ Βιθυνία πρὸς μὲν ἀνατολὰς ἐχωρίζετο ἀπὸ τὴν Παφλαγονίαν διὰ τοῦ Παρθενίου ποταμοῦ, πρὸς δὲ δυσμὰς εἶχε τὴν Προποντίδα καὶ τὴν Μυσίαν, καὶ πρὸς νότον τὴν Φρυγίαν καὶ Γαλατίαν.

Πόλεις διάσημοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἦσαν καὶ εἶναι ἡ Χρυσόπολις, (τὸ Σκούταρι,) ἡ Προῦσα, ἡ Νικομήδεια, ἡ Νίκαια, ἡ Κίος, κτλ. ἐξ ὧν οὐδεμία ἀναφέρεται εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐμποδίσθη τοῦ νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Βιθυνίαν, (Πρ. ιστ'. 7,) ἀλλ' εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὴν Α'. Ἐπ. τοῦ Πέτρου. ά. 1. ὅτι διεδόθη καὶ ἐκεῖ ἡ Χριστιανικὴ ἀλήθεια εἰς τὰς ἡμέρας τῶν Ἀποστόλων.

(7.) ΦΡΥΓΙΑ.

Ἡ Φρυγία εἶναι μεγάλη μεσόγειος ἐπαρχία, συνορεύουσα πρὸς βορρᾶν μὲ τὴν Βιθυνίαν καὶ Γαλατίαν, πρὸς ἀνατολὰς μὲ τὴν Καππαδοκίαν, πρὸς νότον μὲ τὴν Κιλικίαν, Πισιδίαν, καὶ Λυκίαν, καὶ πρὸς δυσμὰς μὲ τὴν Καρίαν, Λυδίαν, καὶ Μυσίαν.

Αἱ ἀκόλουθοι πόλεις τῆς Φρυγίας ἀναφέρονται εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην. Εἰς μὲν τὸ δυτικὸν μέρος,

Αἱ Κολοσσαὶ, πόλις κειμένη πλησίον τοῦ Λύκου ποταμοῦ, εἰς θέσιν ὀνομαζομένην τὴν σήμερον Χώννη καὶ Χῶννος. Πρὸς τοὺς ἐκεῖ Χριστιανοὺς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔγραψε, πιθανῶς περὶ τὰ 63 μ. Χ., καὶ ἓν ἔτος μετὰ ταῦτα ἡ πόλις κατηδαφίσθη ὁλοκλήρως ἀπὸ σεισμόν.

Ἡ Ἱεράπολις, (Κολ. δ'. 13,) περίφημος διὰ τὰ θερμά της λουτρά. Τῆς λαμπρᾶς ταύτης πόλεως σώζονται πολλὰ ἐρείπια, ὡς θέατρον μέγα, μετὰ τοῦ προσκηνίου, γυμνάσιον εὐρυχωρότατον, κτλ. Πρὸ πάντων ὅμως ἀξιοπερίεργον εἶναι ὁ ἀποπλεθωμένος Καταβράκτης, λεπτομερῶς ἤδη περιγραφεὶς ἐν σελίδι πρώτῃ τοῦ παρόντος τόμου τῆς Ἀποθήκης. Τοῦτο δὲ τὸ ἐξαίσιον φαινόμενον ἔδωκεν εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην τὸ Τουρκικόν της ὄνομα, Παμποὺκ καλεσὶ, τουτέστι φρούριον βαμβάκινον.

Ἡ Λαοδίκεια, νῦν Ἐσκὶ Χισσὰρ, ἦτο πόλις μεγάλη καὶ λαμπρὰ, κειμένη καὶ αὐτὴ πλησίον εἰς τὸν Λύκον ποταμὸν, δέκα περίπου μίλια ἐκ τῆς συμβολῆς τούτου μετὰ τοῦ Μαιάνδρου. Ἡ ἐκκλησία τῆς Λαοδικείας ἀναφέρεται εἰς Κολ. δ'. 16, καὶ πρὸς αὐτὴν ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος καὶ Θεολόγος Ἰωάννης, κατὰ προσταγὴν τοῦ Κυρίου τὴν ἐν Ἀποκ. γ'. 14–22 εὑρισκομένην ἐπιστολήν. Ἡ Λαοδίκεια εἶναι τὴν σήμερον ὅλως ἀκατοίκητος· σώζονται ὅμως πολλὰ καὶ σημαντικὰ ἐρείπια αὐτῆς, μαρτυροῦντα τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐν Ἀποκ. γ'. 16 γεγραμμένης ἀπειλῆς. Μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶναι καὶ τρία θέατρα, αἱ διασκεδάσεις τῶν ὁποίων πιθανώτατα ηὔξησαν τὴν χλιαρότητα, δι' ἣν ἐλέγχει αὐτοὺς ὁ Σωτὴρ, καὶ ἐτάχυναν τὴν πτῶσίν των.

Ἡ Λυκαονία συνιστᾷ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Φρυγίας· εἶχε δὲ διάλεκτον χωριστὴν, (Πρ. ιδ'. 11,) ὅλως ἄσχετον μὲ τὴν Ἑλληνικὴν, ἥτις καὶ σώζεται, ὡς λέγουν, εἴς τινα χωρία μέχρι τῆς σήμερον. Πόλεις τῆς Λυκαονίας ἦσαν

Τὸ Ἰκόνιον, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ταύρου, μητρόπολις τῆς Λυκαονίας. Ἐνταῦθα ἐκήρυξαν οἱ ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Βαρνάβας τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἔφεραν πολλοὺς εἰς τὴν πίστιν. Πρ. ιδ'. 1. Εἶναι δὲ καὶ τὴν σήμερον μητρόπολις τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας, καὶ ἕδρα σατράπου· Τουρκιστὶ Κονιέ.

Ἡ Δέρβη, (Πρ. ιδ'. 6,) πλησίον εἰς τὰ σύνορα τῆς Κιλικίας, ἦτο πατρὶς τοῦ Γαΐου, συνοδοιπόρου τοῦ Παύλου, (Πρ. κ'. 4.)

Ἡ Λύστρα, ἤτοι τὰ Λύστρα, (Πρ. ιδ'. 6, 8,) τέσσαρας ἢ πέντε ὥρας μόνον μακρὰν ἀπὸ τὴν Δέρβην πρὸς δυσμὰς, ἦτον ὁ τόπος, ὅπου ὁ λαὸς, ἀφοῦ εἶδον χωλοῦ τινος τὴν θαυμάσιον θεραπείαν, ἐσυμπέραναν ὅτι οἱ ἀπόστολοι ἦσαν θεοὶ, καὶ ἤθελον νὰ προσφέρωσι θυσίας εἰς αὐτούς. Ἐδ. 11–13. Ἦτο δὲ καὶ πατρὶς τοῦ Τιμοθέου. Πρ. ιστ'. 1, Β'. Τιμ. γ'. 11.

(8.) ΠΑΜΦΥΛΙΑ.

Πόλεις τῆς Παμφυλίας, ἀναφερόμεναι εἰς τὰς Γραφὰς, ἦσαν

Ἡ Ἀττάλεια, (Πρ. ιδ'. 25,) ἐπὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Καταρράκτου ποταμοῦ, ἔτι διασώζουσα τὸ ὄνομα. Καὶ

---

* Tarsum liberam urbem. κτλ. Πλίν. Ἱστ. Φυσ. έ. 22. Τινὲς ἀποδίδουν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὸ δικαίωμα τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας τὸ ὁποῖον εἶχεν ὁ Παῦλος· ἀλλὰ παραβάλλοντες Πράξ. κά. 39· καὶ κδ'. 21–29, βλέπομεν ὅτι ὁ χιλίαρχος ἐπρόσταξε νὰ τὸν ἐξετάσωσι μὲ μάστιγας, ἀφοῦ ἔμαθεν ὅτι ἦτο γέννημα τῆς Ταρσοῦ, καὶ ἑπομένως ὅτι ἐκ τούτου δὲν ἐσυμπέρανε μετὰ θετικότητος ὅτι εἶναι πολίτης τῆς Ῥώμης. Πιθανὸν ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ Παύλου εἶχεν ἀπολαύσει τὸ προνόμιον τῆς πολιτείας διὰ ἐκδουλεύσεις τοῦ πατρὸς ἢ τινος ἄλλου προγόνου αὐτοῦ, γενομένας πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν.

Ἡ Πέργη, μητρόπολίς ποτε τῆς ἐπαρχίας, καὶ δέκα μόνον μίλια ἀπὸ τὴν Ἀττάλειαν, πρὸς τὸ βορειοανατολικόν. Δὶς ὑπῆγε καὶ εἰς ταύτην ὁ Ἀπ. Παῦλος. Πρ. ιγ'. 13, 14, ιδ'. 25.

Ἡ Πισιδία, εἰς τὰ ὄρη τοῦ Ταύρου, συνιστᾷ τὸ βόρειον μέρος τῆς Παμφυλίας. Πρωτεύουσα δὲ πόλις αὐτῆς ἦτον ἡ Ἀντιόχεια, κειμένη σχεδὸν εἰς τὸ βόρειον αὐτῆς ἄκρον. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἔκαμεν ὁ Ἀπ. Παῦλος τὸν εἰς Πρ. ιγ'. 15–41 ἀναφερόμενον ἀξιομνημόνευτον λόγον, καὶ μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθη ἀπὸ διωγμὸν νὰ ἀναχωρήσῃ, ἐδ. 50. Ἡ Ἀντιόχεια τῆς Πισιδίας πρέπει πάντοτε νὰ διακρίνηται ἀπὸ τὴν ἐν Συρίᾳ ὁμώνυμον πόλιν.

(9.) ΛΥΚΙΑ.

Ἡ Λυκία κεῖται πρὸς δυσμὰς τῆς Παμφυλίας, ἔχουσα πρὸς βορρᾶν τὴν Φρυγίαν, καὶ πρὸς δυσμὰς τὴν Καρίαν. Εἶναι ἐπαρχία βουνώδης, καὶ ὁ Ταῦρος ἀπ' αὐτῆς ἄρχεται, ἐκτεινομένη πρὸς ἀνατολὰς ἕως εἰς τὴν Ἀρμενίαν. Πόλεις δὲ αὐτῆς ἀναφερόμεναι εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων εἶναι τὰ Μύρα καὶ τὰ Πάταρα, ἀμφότεραι πόλεις παραθαλάσσιαι. Πρ. κά. 1, 2, κζ'. 5.

(10.) ΚΑΡΙΑ.

Ἡ Καρία, συμπεριλαμβάνουσα καὶ τὴν Δωρίδα, ἦτον ἡ νοτιος δυτικὴ ἐπαρχία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔχουσα πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς νότον τὴν θάλασσαν, πρὸς δὲ ἀνατολὰς τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Λυκίαν, καὶ χωριζομένη πρὸς βορρᾶν ἀπὸ τὴν Λυδίαν διὰ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ. Πόλεις δὲ αὐτῆς ἦσαν

Ἡ Μίλητος, τὴν ὁποίαν ἄλλη πόλις τῆς Ἰωνίας δὲν ὑπερέβη κατὰ τὴν λαμπρότητα εἰμὴ ἡ Ἔφεσος. Οἱ Μιλήσιοι ἐδόθησαν πολλὰ πρῶιμα εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, καὶ ἐσύστησαν πολλὰς ἀποικίας. Ἐντεῦθεν ὁ Ἀπ. Παῦλος ἔστειλεν εἰς τὴν Ἔφεσον, καὶ ἐκάλεσε τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας, τοὺς ὁποίους καὶ ἀπεχαιρέτισε διὰ τοῦ εἰς Πράξ. κ'. 17 κατανυκτικοῦ λόγου.

Ἡ Κνίδος ἦτο πόλις παραθαλασσία, κειμένη εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς Δωρικῆς χερσονήσου. Πράξ. κζ'. 7.

Ἡ Ἁλικαρνασσὸς, (τανῦν Βουδροῦμι), πατρὶς τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ ῥήτορος Διονυσίου,--καὶ ἡ Ἀφροδισιάς, τῆς ὁποίας σώζονται ἀρκετὰ ἐρείπια εἰς χωρίον λεγόμενον Τουρκιστὶ Γέϊρα,-- δὲν ἀναφέρονται εἰς τὰς Γραφάς.

Πλησίον εἰς ταύτην τὴν ἐπαρχίαν κεῖνται καὶ αἱ Σποράδες λεγόμεναι νῆσοι. Μεταξὺ δὲ τούτων διακρίνονται

Ἡ Ῥόδος, μὲ πόλιν ὁμώνυμον καὶ λιμένα, Πράξ. κά. 1. Ἐνταῦθα ἦτο καὶ ὁ Κολοσσὸς, ἄγαλμα μέγιστον τοῦ Ἀπόλλωνος, τεθειμένον εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ὥστε τὰ ἐμβαίνοντα καὶ ἐκβαίνοντα πλοῖα διήρχοντο μεταξὺ τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Ἡ Κῶς, πατρὶς τοῦ Ζωγράφου Ἀπελλῆ, καὶ Ἱπποκράτους τοῦ Ἰατροῦ, κεῖται ἀντικρυ τῆς Ἁλικαρνασσοῦ. Ἀναφέρεται δὲ εἰς τὰς Γραφὰς μόνον εἰς Πράξ. κά. 1, ὡς σταθμὸς τῆς ὁδοιπορίας τοῦ Ἀπ. Παύλου.

Τεσσαράκοντα περίπου μίλια πρὸς βορρᾶν τῆς Κῶ κεῖται ἡ Πάτμος, νῆσος μικρὰ πλὴν περίφημος διὰ τὴν ἐκεῖ ἐξορίαν τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ὅπου καὶ ἔλαβε τὴν Ἀποκάλυψιν. Ἀποκ. ά. 9.

11. ΛΥΔΙΑ.

Ἡ Λυδία ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν Φρυγίαν ἕως εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, συμπεριλαμβάνουσα τὰς Ἰωνικὰς ἀποικίας. Ἔχει δὲ πρὸς βορρᾶν τὴν Μυσίαν, καὶ πρὸς νότον τὴν Καρίαν, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ.

Ἡ Λυδία ἦτον ἀνέκαθεν ἰσχυρὸν βασίλειον, μέχρι τοῦ 548 π. Χ., ὅτε Κροῖσος, ὁ ὑστερινὸς αὐτῆς βασιλεὺς, καὶ περίφημος διὰ τὰ πλούτη καὶ διὰ τὴν τρυφήν του, ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Κύρου, καὶ τὸ βασίλειόν του κατέστη ἐπαρχία τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας

Ὄρη διάσημα τῆς Λυδίας εἶναι ἡ Μεσσωγὶς, πρὸς τὰ νότια μέρη, σχεδὸν παράλληλος μὲ τὸν Μαίανδρον· ὁ Τμῶλος, ὅστις διαπερνᾷ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, χωρίζων αὐτὴν εἰς δύο σχεδὸν ἴσα μέρη· καὶ κλάδοι αὐτοῦ ὁ Κόραξ καὶ ὁ Σίπυλος, ὁ μὲν πρὸς νότον, ὁ δὲ πρὸς βορρᾶν, τοῦ Σμυρναϊκοῦ κόλπου.

Ποταμοὶ δὲ τῆς Λυδίας εἶναι ὁ Μαίανδρος, ὅστις, λαμβάνων ἀρχὴν εἰς τὰ ὄρη τῆς Φρυγίας, καὶ σχηματίζων ὅλον τὸ μεσημβρινὸν ὅριον τῆς Λυδίας, ἐκβάλλει τὰ ὕδατά του εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος μεταξὺ Ἐφέσου καὶ Μιλήτου· ὁ Ἕρμος, ἀρχόμενος ὁμοίως εἰς τὰ ὄρη τῆς Φρυγίας, καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Σμυρναϊκὸν κόλπον. Ὁ δὲ Μέλης, ὅστις βρέχει τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τῆς Σμύρνης, εἶναι μικρὸς μὲν, ἀλλὰ διάσημος, διότι ἐκ τοῦ ὀνόματός του ἐπήγασε τοῦ Ὁμήρου τὸ ἐπώνυμον Μελησιγενής.

Πέντε ἀπὸ τὰς ἑπτὰ πόλεις τῶν «ἐν τῇ Ἀσίᾳ» ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εὑρίσκοντο εἰς τὴν Λυδίαν, εἰς μὲν τὴν Ἰωνίαν δύο, ἡ Ἔφεσος καὶ ἡ Σμύρνη, εἰς δὲ τὴν κυρίως Λυδίαν τρεῖς, ἡ Φιλαδέλφεια, αἱ Σάρδεις, καὶ τὰ Θυάτειρα.

Ἡ Ἔφεσος ἦτο πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ὀνομαζομένης ἰδίως Ἀσίας. Εἶχε δὲ τὸν περιφημότατον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, 425 ποδῶν τὸ μῆκος, 220 τὸ πλάτος, καὶ ἐπιστηριζόμενον εἰς 127 κίονας, ἐξ ὧν ἕκαστος ἦτο κτίσμα ἑνὸς βασιλέως, καὶ εἶχεν ὕψος 60 ποδῶν. Ἐκάη δὲ καθ' ἣν νύκτα ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ ταχέως ἀνενεώθη, γενόμενος λαμπρότερος παρὰ πρότερον. Εἶχε δὲ ἡ Ἔφεσος, μετὰξὺ τῶν ἄλλων περιφήμων αὐτῆς οἰκοδομημάτων, καὶ θέατρον μέγα, τοῦ ὁποίου σώζονται ἐρείπια μέχρι τῆς σήμερον, ὅπου καὶ ἔγινεν ὁ εἰς Πράξ. ιθ'. 28–41 ἀναφερόμενος θόρυβος.

Ὁ Ἀπ. Παῦλος ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν πόλιν ταύτην περὶ τὸ 54 ἔτος. Ἡ δὲ πρὸς τοὺς ἐκεῖ Χριστιανοὺς ἐπιστολὴ αὐτοῦ ἐγράφθη πιθανῶς ἐκ τῆς Ῥώμης κατὰ τὸ 61 ἔτος. Ἡ ἐν Ἀποκ. β'. 5 ἀναφερομένη ἀπειλὴ ἐξετελέσθη καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, καὶ ἡ θέσις τῆς Ἐφέσου εἶναι τώρα ὅλως ἀκατοίκητος.

Ἡ Σμύρνη ἦτο πάντοτε μία τῶν πλουσιωτέρων καὶ δυνατωτέρων πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ὠνομάζετο «στέφανος τῆς Ἰωνίας.» Καίτοι δὲ πολλάκις κατεστράφη σχεδὸν ὁλοκλήρως ἀπὸ σεισμοὺς, πολέμους, καὶ λοιμοὺς, ἡ ἐξαίρετος αὐτῆς θέσις ἐφύλαξε καὶ φυλάττει τὴν ἀξιολογότητά της, καὶ εἶναι καὶ τὴν σήμερον ἔτι ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην μόνον ἐν τῇ Ἀποκαλύψει, κεφ. ά. 11, β'. 8–11. Εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην ἔχομεν τὴν κατανυκτικὴν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Σμύρνης ἐπιστολήν. Ὁ δὲ Ἄγγελος, ἤτοι Ποιμὴν τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ὁ ἐπαινούμενος ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοὺς κόπους καὶ τὴν ὑπομονήν του, (ἐδ. 9.) πρὸς ὃν καὶ ἀπέτεινε τὸν ἀείμνηστον ἐκεῖνον λόγον, «**ΓΙΝΟΥ ΠΙΣΤΟΣ ΜΕΧΡΙ ΘΑΝΑΤΟΥ, ΚΑΙ ΔΩΣΩ ΣΟΙ ΤΟΝ ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ,**» ἦτο, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, ὁ Ἀποστολικὸς τῳόντι ἀνὴρ Πολύκαρπος, ὅστις καὶ ἔγινε «πιστὸς μέχρι θανάτου,» μαρτυρήσας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ποιμένιου του εἰς τὸ στάδιον τῆς Σμύρνης.

Ἡ Φιλαδέλφεια, Τουρκιστὶ Ἀλὰ Σεχὲρ, κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Τμώλου, 70 περίπου μίλια πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σμύρνης. Ἰδὲ Ἀποκ. γ'. 1–14. Ὁ Κύριος ἐπαίνεσε τὸν ζῆλον καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ ποιμένος τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας.

Ἡ πόλις τῶν Σάρδεων ἔκειτο 25 περίπου μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς Φιλαδελφείας, εἰς τοὺς πρόποδας καὶ αὐτὴ τοῦ Τμώλου ὄρους, καὶ ἦτο τοπάλαι μητρόπολις τῆς Λυδίας. Ἡ ἐκκλησία τῶν Σάρδεων εἶχεν ὄνομα ὅτι ἔζη, ἀλλ' ἦτο νεκρὰ, Ἀποκ. γ'. 1, καὶ ἡ λυχνία της ἐκινήθη τῳόντι ἀπὸ τὸν τόπον της, διότι ἄλλο δὲν μένει εἰς τὴν θέσιν τῆς ποτὲ λαμπρᾶς ταύτης πόλεως παρὰ ὀλίγα ἐρείπια· ἐκ τούτων δὲ διακρίνονται δύο· τὸ ἓν φέρει τὸ ὄνομα ἀνακτορίων τοῦ Κροίσου, τὸ δ' ἄλλο ναοῦ τῆς Κυβέλης.

Τὰ Θυάτειρα, νῦν Τουρκιστὶ Ἀκ Χισσὰρ, ἀπέχουν τριάκοντα περίπου μίλια ἀπὸ τὰς Σάρδεις πρὸς βορρᾶν. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο πατρὶς τῆς Λυδίας, ἥτις εἰς τοὺς Φιλίππους ἐπίστευσεν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου. Πράξ. ιστ'. 14. καὶ ἐκεῖ ἦτο μία ἀπὸ τὰς ἑπτὰ ἐκκλησίας. Ἀποκ. β'. 18–29.

Πόλεις τῆς Λυδίας ἦσαν προσέτι ἡ πρὸς Σιπύλῳ Μαγνησία, ἡ Μητρόπολις μεταξὺ Σμύρνης καὶ Ἐφέσου, ἡ Κολοφὼν ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ὄχι μακρὰν τῆς Ἐφέσου, ἡ πρὸς Μαιάνδρῳ Μαγνησία, αἱ Τράλλεις, πρὸς τῶν ὁποίων τὴν ἐκκλησίαν ἔγραψεν ὁ ἱερὸς Ἰγνάτιος μίαν ἐπιστολὴν ἥτις σώζεται, αἱ Κλαζομεναὶ, καὶ ἄλλαι.

Νῆσοι σημαντικαὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Λυδίας ἦσαν ἡ Χίος καὶ ἡ Σάμος. Ἀμφότεραι ἀναφέρονται εἰς τὴν θαλασσοπλοΐαν τοῦ Ἀπ. Παύλου, Πράξ. κ'. 15. ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν ἀπαιτεῖται λεπτομερὴς περιγραφὴ αὐτῶν.

(12.) ΜΥΣΙΑ.

Μυσία ὠνομάζετο τὸ βορειοδυτικὸν μέρος τῆς κυρίως Ἀσίας. Συμπεριλαμβάνουσα δὲ τὴν Τρωάδα καὶ τὴν Αἰολίδα, συνώρευε πρὸς μὲν βορρᾶν μὲ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὴν Προποντίδα, πρὸς δὲ ἀνατολὰς μὲ τὴν Βιθυνίαν, πρὸς νότον μὲ τὴν Λυδίαν, καὶ πρὸς δυσμὰς μὲ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Τὴν Μυσίαν διῆλθεν ὁ Ἀπ. Παῦλος, καὶ ἀπὸ τὴν Τρωάδα μετέβη εἰς τὴν Μακεδονίαν. Πράξ. ιστ'. 7–10.

Πόλεις τῆς Μυσίας ἀναφερόμεναι εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην εἶναι αἱ ἑξῆς·

Ἡ Τρωὰς (Πράξ. ώ; ἄνω, Β'. Κορ. β'. 12, Β'. Τιμ. δ'. 13,) νῦν Ἐσκὶ Σταμπούλ, πόλις παραθαλάσσιος, 10 περίπου μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς ἀρχαίας Τροίας. Καὶ ἡ περὶ τὴν Τροίαν ἐπαρχία ὅλη ἐλέγετο Τρωάς.

Ἡ Ἄσσος, ἐπὶ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου καὶ ἄντικρυ τῆς Λέσβου νήσου, καὶ 15 περίπου μίλια πρὸς νότον τῆς Τρωάδος. Τὸν δρόμον τοῦτον διῆλθεν ὁ Ἀπ. Παῦλος πεζὸς, καὶ ἐπεβιβάσθη πάλιν εἰς τὸ πλοῖον εἰς τὴν Ἄσσον. Πρ. κ'. 13.

Τὸ Ἀδραμύττιον, πλησίον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Εἰς πλοῖον Ἀδραμυττηνὸν ἐπιβὰς ὁ Παῦλος ἔπλευσεν ἀπὸ τὴν Καισάρειαν τῆς Συρίας ἕως εἰς τὰ Μύρα τῆς Λυκίας, ὁδεύων πρὸς τὴν Ῥώμην διὰ νὰ κριθῇ ἔμπροσθεν τοῦ Καίσαρος. Πρ. κζ'. 2–5.

Ἡ Πέργαμος, πλησίον εἰς τὸν Κάϊκον ποταμὸν, εἶναι ἀξιομνημόνευτος ὡς ὁ τόπος ὅπου ἦτο μία ἀπὸ τὰς ἑπτὰ ἐκκλησίας τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἐκεῖ εἰσεχώρησεν ἡ βδελυκτὴ τῶν Νικολαϊτῶν αἵρεσις, δι' ἣν καὶ ἠλέγχθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου. Ἀποκ. β'. 14–15.

Ἄντικρυ τῆς Μυσίας κεῖται ἡ Λέσβος, μεγάλη καὶ σημαντικὴ νῆσος, μὲ πρωτεύουσαν πόλιν τὴν Μιτυλήνην, Πράξ. κ'. 14, ὅθεν καὶ ἡ νῆσος καλεῖται τὴν σήμερον Μιτυλήνη.

Ἠ. Ῥ***

Ὁ πρωτολογῶν εἰς τὴν κρίσιν του φαίνεται δίκαιος· ἀλλ' ὁ ἀντίδικός του ἔρχεται, καὶ τὸν ἐξελέγχει.

Η ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ.

Ἡ ΠΟΣΟΤΗΣ τῶν ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων, ὅσους κατὰ νόμον εἰσέπραττον οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων, πιθανὸν ὅτι δὲν ὑπερέβαινεν ὅσους ἐπλήρονον εἰς τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν κυβερνήσεις ἐπὶ τῆς ἀνεξαρτησίας των. Ἀλλὰ μικρὰ ποσότης φόρων, αὐθαιρέτως ἐπιβαλλομένων, ἀδίκως εἰσπραττομένων, καὶ ἀκρίτως δαπανωμένων, καταβαρύνει τοὺς πόρους τοῦ λαοῦ μᾶλλον ἢ ἄμετροι δασμοὶ, ὀρθῶς διανεμόμενοι καὶ φρονίμως ἐξοδευόμενοι. Τὰ πλούτη καὶ οἱ πόροι τῆς Ἑλλάδος ἦσαν μέγιστα καθ' ὃν χρόνον ἑκάστη πόλις ἀπετέλει ἰδιαίτερον κράτος, καὶ οἱ κάτοικοι ἑκάστης κοιλάδος εἶχον τὴν δύναμιν τοῦ μεταχειρίζεσθαι τοὺς πληρονομένους ὑφ' ἑαυτῶν φόρους εἰς ἀντικείμενα τείνοντα πρὸς βελτίωσιν τῆς ἰδίας αὐτῶν καταστάσεως. Ἤρχισε δὲ ἡ παρακμὴ τῆς χώρας, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως συγκέντρωσις ἐνίσχυσε μίαν πόλιν νὰ οἰκειοποιῆται καὶ δαπανᾷ τὰς προσόδους ἄλλης τινὸς εἰς τὰς χρείας ἢ πρὸς καλλωπισμὸν ἑαυτῆς· ὅλα ὅμως τὰ δεινὰ ἀποτελέσματα τῆς συγκεντρώσεως δὲν ἔγειναν ἐπαισθητὰ εἰμὴ ἀφοῦ ἀλλογενεῖς ἤρχισαν νὰ φορολογῶσι τὴν Ἑλλάδα. Ὅτε τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα ἐμβάζοντο εἰς τὴν Ῥώμην, δυσκόλως ἐπείθοντο οἱ ἀπόντες κυβερνῆται περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ δαπανηθῇ ἀργύριον ἐπὶ δρόμου, λιμένος, ἢ ὑδραγωγοῦ, ὅστις οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν πρὸς τὰ Ῥωμαϊκὰ συμφέροντα. Καὶ ἂν ἐφέρετο ἡ Ῥωμαϊκὴ κυβέρνησις καθ' ὅλην τὴν ἀκρίβειαν τῆς δικαιοσύνης, ἔπρεπε καὶ τότε νὰ ὑποφέρῃ ἡ Ἑλλὰς ἐκ τῆς ἐξουσίας της· ἀλλ' ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ διαφθορά της, μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ἦσαν ἀπεριόριστοι. Αἱ ἔκτακτοι πληρωμαὶ, αἱ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐπιβαλλόμεναι, ταχέως ἐξισώθησαν μὲ τοὺς κανονικοὺς καὶ νομίμους φόρους, καὶ συνέβαινε μάλιστα νὰ ὑπερβῶσιν αὐτούς. Ὁ Κικέρων παρέχει τρανὰ δείγματα τῆς ἀδικίας καὶ ἁρπαγῆς τῶν ἀνθυπάτων, καὶ μέτρα ποτὲ δὲν ἐλήφθησαν πρὸς περιορισμὸν τῆς πλεονεξίας των ἕως τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου. Μόνον λοιπὸν τῆς ὑπὸ τὴν αὐτοκρατορίαν οἰκονομικῆς διοικήσεως τῶν Ῥωμαίων ἐν Ἑλλάδι δύναται νὰ δοθῇ ἀκριβής τις εἰκών.

Μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου, οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον διατηρήσει τὰ στρατεύματά των ἁρπάζοντες καὶ διασκορπίζοντες τοὺς θησαυροὺς, τοὺς ἐν διαστήματι πολλῶν αἰώνων συσσωρευθέντας ὑφ' ὅλων τῶν ἐθνῶν τῆς οἰκουμένης. Ὅτε δὲ ἡ πηγὴ αὕτη τοῦ πλούτου ἐξέλιπεν, εὑρέθη ἠναγκασμένος ὁ Αὔγουστος νὰ ζητήσῃ τακτικοὺς πόρους πρὸς διατήρησιν τοῦ στρατοῦ· «Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις,

ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.»* Ὁλόκληρος ἡ αὐτοκρατορία τακτικῶς ἐπεθεωρήθη, καὶ ὁ ἔγγειος φόρος ἐπετέθη κατὰ τὴν γενομένην ἐκτίμησιν τοῦ ἐκ παντὸς εἴδους ἰδιοκτησίας ἐτησίου εἰσοδήματος. Ἐπεβλήθη δὲ καὶ κεφαλικὸς φόρος ἐφ' ὅλων τῶν ἐπαρχιωτῶν, ὅσοι δὲν ἐπλήρονον ἔγγειον φόρον.

Οἱ συνήθεις ἐπαρχιακοὶ φόροι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἦσαν ὁ ἔγγειος οὗτος φόρος, γενικῶς συμποσούμενος εἰς τὸ δεκατημόριον τῶν προϊόντων, καίτοι, εἴς τινας περιστάσεις, ἀναβαίνων εἰς τὸ πέμπτον, εἰς ἄλλας δὲ πίπτων εἰς τὸ εἰκοστόν. Ἐξετιμᾶτο ὅμως διά τινας ἐνιαυτούς, καὶ ἐπληρόνετο ἐτησίως εἰς ἀργύριον. Τοῦτον ἐμποροῦμεν νὰ δεχθῶμεν ὡς τὸν γενικὸν κανόνα, καίτοι ὑποκείμενον εἰς ἐξαιρέσεις. Οἱ ὑπήκοοι τῆς αὐτοκρατορίας ἐπλήρονον καὶ φόρον ἐπὶ βοσκημάτων, καὶ διάφορα τελωνιακὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ τῆς ἐξαγωγῆς, ἅτινα εἰσεπράττοντο καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν μετακομιζομένων πραγματειῶν. Ἐν Ἑλλάδι, αἱ ἐλεύθεραι πόλεις ἐφύλαττον προσέτι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιβάλλειν εἰς τοὺς πολίτας τοπικοὺς δασμούς. Ἐγίνοντο δὲ καὶ συνεισφοραὶ βρωσίμων καὶ χειροτεχνημάτων πρὸς διατροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν τοῦ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις στρατοῦ. Ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὸν Αὔγουστον, ὅστις προσωπικῶς ἐδόθη εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους, ἐτόλμων οἱ ἀνθύπατοι καὶ οἱ ἔπαρχοι νὰ καταχρῶνται τῆς θέσεώς των πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς πλεονεξίας των. Ὁ Λικίνιος ἐπεσώρευσεν ἄμετρα πλούτη ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ Τιβέριος ἐνόησεν ὅτι τὸ βάρος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ φορολογικοῦ συστήματος κατεπίεζεν ὑπὲρ τὸ δέον τὰς ἐπαρχίας, καὶ ἐπέπληξε τὸν νομάρχην τῆς Αἰγύπτου ὅτι ἔπεμψεν ἀδροτάτην ποσότητα εἰς τὴν Ῥώμην,—ἐκ τούτου συμπεράνας ὅτι εἶχεν ἐπιβάλειν εἰς τὴν ἐπαρχίαν δυσβαστάκτους φόρους. Καὶ μόνον δὲ τὸ ὅτι νομάρχης εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ αὐξάνειν ἢ ἐλαττόνειν τὴν ποσότητα τῶν εἰς τὸ ταμεῖον ἐμβαζομένων χρημάτων ἀρκεῖ νὰ καταδικάσῃ τὴν αὐθαίρετον φύσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως. Ὁ αὐτοκράτωρ εἶπεν εἰς τὸν νομάρχην, ὅτι ὁ καλὸς ποιμὴν ὀφείλει νὰ κείρῃ, ὄχι νὰ ἐκδέρῃ τὰ πρόβατά του. Ἀλλὰ ποτὲ ἡγεμόνες δὲν ἔκαμαν ὀρθὸν ὑπολογισμὸν τῆς ποσότητος τῶν φόρων, ὅσους οἱ ὑπήκοοί των ἠδύναντο ὠφελίμως νὰ πληρόνωσιν· ὁ δὲ Τιβέριος ἔλαβε μάθημα περὶ τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς αὐτοκρατορίας του παρὰ τοῦ Βάττα, βασιλέως τῆς Δαλματίας, ὅστις, ἐρωτηθεὶς τὸ αἴτιον ἀνταρσίας τινός, «Τὸ δεινόν,» ἀπεκρίθη, «προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ στέλλει λύκους νὰ φυλάττωσι τὰ ποίμνιά του ἀντὶ ποιμένων.»

Ἡ Ῥωμαϊκὴ κυβέρνησις συστηματικῶς ἐζήτει νὰ μεταφέρῃ ὅλα τὰ μετρητὰ τῶν ὑπηκόων της εἰς τὸ ταμεῖον τῆς ἐπικρατείας. Ἡ πόλις τῆς Ῥώμης ἀπερρόφα τὸν πλοῦτον ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ πρὸς διατήρησιν τῶν πολιτῶν αὐτῆς, ἐξ ὧν μέγα μέρος ἐτρέφοντο ἀργοὶ ὑπὸ τῶν δημοσίων προσόδων, ἐπτώχευσεν ὁλόκληρος ἡ αὐτοκρατορία. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ σφετερίζεσθαι τὸν πλοῦτον ὁπουδήποτε ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ ἦτο τὸ δεσπόζον αἴσθημα εἰς τὴν προσωπικὴν πολιτικὴν τῶν αὐτοκρατόρων, ὡς καὶ τῶν ἀνθυπάτων. Οἱ νομάρχαι ἐπλούτιζον ἑαυτοὺς γυμνόνοντες τοὺς ὑπηκόους των, οἱ δ' αὐτοκράτορες ἐπλήρουν τὰ ταμεῖά των, προσάπτοντες εἰς τοὺς γερουσιαστὰς ἐγκλήματα, ἅτινα ἐτιμωροῦντο μὲ δήμευσιν περιουσίας. Ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ὑπέταξε τὴν Ἀσίαν, οἱ θησαυροὶ οὓς διεσκόρπισεν ηὔξησαν τὸ ἐμπόριον τοῦ κόσμου, ἐδημιούργησαν νέας πόλεις, καὶ διέδωκαν τὸν πλοῦτον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει. Οἱ Ῥωμαῖοι συνήγαγον πολὺ μεγαλήτερα πλούτη ἀπὸ τὰς κατακτήσεις αὐτῶν παρ' ὁ Ἀλέξανδρος, καθὸ πολὺ ἀρπακτικώτεροι· ἀλλ' εἰς ἄγροικον κοινωνικὴν κατάστασιν εὑρισκόμενοι περὶ τοὺς χρόνους τῶν πρώτων μεγάλων αὐτῶν ἐπιτυχιῶν, δὲν κατενόησαν ὅτι διὰ τῆς ἀπαγωγῆς ἢ καταστροφῆς ὅλου τοῦ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις χρηματικοῦ κεφαλαίου ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐλαττώσωσιν ἐπὶ τέλους τὰς ἰδίας αὐτῶν προσόδους. Ἀπίστευτος ἦτον ὁ πλοῦτος, ὁ ἀπαχθεὶς ἐκ τῶν ὑφ' Ἑλλήνων κατοικουμένων χωρῶν· διότι οἱ Ῥωμαῖοι διήρπαζον τοὺς ἡττηθέντας, ὡς οἱ Ἱσπανοὶ ἐλαφυραγώγησαν τὸ Μεξικὸν καὶ τὴν Περουβίαν, καὶ μετεχειρίζοντο αὐτοὺς ὡς οἱ πρώην κρατοῦντες ἐκυβέρνων τὴν Ἑλλάδα. Τὰ πλούτη ὅσα αἰῶνες βιομηχανίας εἶχον ἐπισωρεύσειν εἰς τὰς Συρακούσας, τὸν Τάραντα, τὴν Αἰτωλίαν, Μακεδονίαν, καὶ Κόρινθον, καὶ αἱ ἄμετροι ποσότητες αἱ εὑρεθεῖσαι εἰς τὰ ταμεῖα τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου, Περγάμου, Συρίας, καὶ Αἰγύπτου, μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ἀναλίσκοντο κατὰ τρόπον ὥστε ἐχρησίμευον ὡς βραβεῖα διὰ τὴν ἀμέλειαν τῆς γεωργικῆς. Διεσκορπίζοντο εἰς τὴν μισθοδότησιν πολυαρίθμου στρατοῦ, εἰς τὴν διατροφὴν ἀργοῦ πλήθους, ἀποσυρομένου τοιουτοτρόπως ἐκ παντὸς παραγωγικοῦ ἐπιτηδεύματος, καὶ εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ οἴκου τοῦ αὐτοκράτορος, τῶν γερουσιαστῶν, καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀπελευθέρων. Καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν ἔγεινεν ἐπαισθητὴ ἡ συνέπεια τῶν διατάξεων, αἵτινες ἐνηργοῦντο διὰ νὰ προμηθεύηται ἡ Ῥώμη ἀπὸ σῖτον, καὶ αἵτινες καιρίως ἔβλαπτον τὴν εὐημερίαν τῶν ἀπωτάτων ἐπαρχιῶν. Ἀνάγκη δὲ νὰ σημειώσωμεν αὐτάς, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ἐντελῶς τὸ οἰκονομικὸν σύστημα τῆς αὐτοκρατορίας.

* Κατὰ Λουκᾶν, β'. 1.

Οἱ πολῖται τῆς Ῥώμης ἐτρέφοντο ὑπὸ τοῦ κράτους, ἐὰν δὲν ἠδύνατο νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς ἐπικερδὲς ἐνασχόλημα. Ἄμετρος ποσότης σίτου διενέμετο τοιουτοτρόπως, ὅστις ἐλαμβάνετο ὡς φόρος ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ Καῖσαρ εὑρῆκε τριακοσίας εἴκοσι χιλιάδας ἀνθρώπων οἵτινες ἐλάμβανον τὴν δωρεὰν ταύτην. Ἀληθεύει μὲν ὅτι αὐτὸς ἠλάττωσε τὸν ἀριθμὸν εἰς τὸ ἥμισυ. Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ σίτου ἐλαμβάνετο ἐκ τῆς Σικελίας, Ἀφρικῆς, καὶ Αἰγύπτου. Ἡ διανομὴ δὲ αὕτη ἐνίσχυε τοὺς πένητας νὰ ζῶσιν ἐν ἀργίᾳ, καὶ ἦτον ἀφ' ἑαυτῆς ἐπιβλαβεστάτη εἰς τὴν βιομηχανίαν· ἀλλ' ἡ Ῥωμαϊκὴ κυβέρνησις ἔλαβε καὶ ἄλλο μέτρον, ὅπερ καθίστανε τὴν καλλιέργειαν τῆς περὶ τὴν Ῥώμην χώρας ἀνωφελῆ εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας. Μεγάλην ποσότητα ἐδαπάνα ἐτησίως ἡ πολιτεία ἀγοράζουσα σῖτον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὅπου ἦτον εὐωνότατος, καὶ μετακομίζουσα αὐτὸν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου ἐπωλεῖτο εἰς τοὺς ἀρτοποιοὺς εἰς προσδιωρισμένην τιμήν. Ἀπενέμετο δὲ καὶ δωρεά τις πρὸς τοὺς ἰδιαιτέρως τὸν σῖτον εἰσάγοντας, διὰ νὰ ἦναι ὅσον τὸ δυνατὸν ἄφθονος. Τοιουτοτρόπως, ἐξωδεύετο μεγίστη ποσότης ἵνα διατηρῆται εὔωνος ὁ ἄρτος εἰς πόλιν, ὅπου διάφοροι περιστάσεις συνέτεινον νὰ κάμνωσιν αὐτὸν ἀκριβόν. Τὸ παράδοξον τοῦτο σύστημα τοῦ μηδενίζειν τὰ κεφάλαια, καὶ ἀφανίζειν τὴν γεωργικὴν καὶ βιομηχανίαν, ἦτο τόσον βαθέως ἐῤῥιζωμένον εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν διοίκησιν, ὥστε ὅμοιαι διανομαὶ σίτου συνεστήθησαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Ἀλεξάνδρειαν, καὶ εἰσήχθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅτε ἡ πόλις αὕτη ἔγεινεν ἡ πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας.

Οὐδὲν θαῦμα ὅτι ἡ Ἑλλὰς δεινῶς ὑπέφερεν ὑπὸ κυβέρνησιν ἐξίσου τυραννικὴν εἰς τὴν διαγωγήν της, καὶ ἄδικον εἰς τὴν νομοθεσίαν της. Εἰς πᾶν σχεδὸν τμῆμα τῶν δημοσίων ὑποθέσεων τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας ἀντέκειντο εἰς τὰ τοῦ λαοῦ· ἀκόμη καὶ ὅτε ὁ νόμος ἦτον ἐπιεικὴς κατὰ τὸ γράμμα, ἐνηργεῖτο ὀχληρῷ καὶ τυραννικῷ τρόπῳ. Τὰ τελωνιακὰ τῆς Ῥώμης δικαιώματα ἦσαν μέτρια, συνιστάμενα ἐκ δασμοῦ πέντε τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων καὶ εἰσαγομένων. Ὅπου δὲ τὰ τελωνιακὰ δικαιώματα ἦσαν τόσον μικρά, τὸ ἐμπόριον ἔπρεπε ν' ἀνθῇ· ἀλλ' ἡ πραγματικὴ ποσότης ἡ ὑπὸ ἄδικον κυβέρνησιν εἰσπραττομένη οὐδένα φέρει λόγον πρὸς τὰ ὀνομαστικῶς πληρονόμενα. Οἱ Ῥωμαῖοι περιεφρόνουν τὸ ἐμπόριον· ἐθεώρουν τοὺς ἐμπόρους ὡς ὀλίγον τῶν πλάνων διαφέροντας, καὶ ἐσυμπέραινον ὅτι πάντοτε αὐτοὶ εἶχον τὸ ἄδικον, ὁπότε ἐζήτουν ν' ἀποφύγωσι πληρωμήν τινα εἰς τὴν κυβέρνησιν. Αἱ εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Μεσογείου ἐπαρχίαι κατοικοῦνται ὑπὸ ἐμπορικοῦ πλήθους. Αἱ χρεῖαι πολλῶν μερῶν δύνανται μόνον διὰ θαλάσσης νὰ ἀναπληρῶνται· καὶ ἐπειδὴ αἱ διάφοροι ἐπαρχίαι καὶ μικραὶ ἀνεξάρτητοι πολιτεῖαι ἐχωρίζοντο πολλάκις διὰ διπλῆς σειρᾶς τελωνείων, ἡ ὕπαρξις τῶν κατοίκων πολλάκις ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τοὺς ἐπὶ τῶν προσόδων ὑπαλλήλους. Τὰ εἰς τὴν Ῥώμην πληρωτέα τελωνιακὰ δικαιώματα συνήγοντο ὑπὸ ἐνοικιαστῶν, οἵτινες εἶχον ἐκτεταμένας δυνάμεις, καὶ εἰδικὸν δικαστήριον πρὸς ἰσχυροποίησιν τῶν ἀπαιτήσεών των· ὅθεν ἦσαν κραταιοὶ τύραννοι εἰς ὅλας τὰς περὶ τὸ Αἰγαῖον χώρας.

Ὁ συνήθως δασμὸς ἐπὶ τῆς μεταφορᾶς πραγματειῶν ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ἀνέβαινεν εἰς δύο ἥμισυ τοῖς ἑκατόν· ἀλλ' εἴδη τινὰ πραγματειῶν ὑπεβάλλοντο εἰς φόρον ἑνὸς ὀγδόου, ὅστις φαίνεται ὅτι εἰσεπράττετο ὅτε τὸ ἐμπόρευμα πρῶτο εἰσήρχετο εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν.

Αἱ ἐπαρχιακαὶ συνεισφοραὶ κατεβάρυνον τοσοῦτον τοὺς Ἕλληνας, ὅσον οἱ γενικοὶ φόροι. Ἡ δαπάνη τοῦ οἴκου τῶν ἀνθυπάτων ἦτο μεγίστη· αὐτοὶ δὲ εἶχον καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ προσδιορίζειν τὰ χειμάδια τῶν στρατιωτῶν εἰς ὁποιασδήποτε πόλεις ἔκρινον εὔλογον. Ἡ δύναμις αὕτη καθίστατο ἐπικερδὲς μέσον τοῦ ἐκβιάζειν ἀργύριον ἀπὸ τὰς πλουσίας περιοχάς. Ὁ Κικέρων ἀναφέρει ὅτι ἡ νῆσος Κύπρος ἐπλήρονε διακόσια τάλαντα,—ὑπὲρ τὸ ἓν ἑκατομμύριον δραχμῶν ἐτησίως,—πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ βάρους τούτου. Ἡ δύναμις τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτρόπων, τῶν ἐπιφορτισμένων νὰ συνάγωσι τὰς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκτάκτους συνεισφορὰς, ἦτον ἀπεριόριστος. Συνήθης δὲ ποινὴ διὰ τὴν παραβίασιν τῶν περὶ τοῦ εἰσοδήματος νόμων, ἦτον ἡ δήμευσις—ποινὴ ἥτις μετετρέπετο ὑπὸ τῶν φορολόγων εἰς συστηματικὸν μέσον ἁρπαγῆς. Ἡ τοκογλυφία κατέστη τακτικὸν ἔργον, καὶ δι' αὐτῆς ἠναγκάζοντο οἱ ἰδιοκτῆται νὰ πωλῶσι τὴν περιουσίαν των· πολλοὶ δὲ καὶ ἐνήγοντο εἰς τὰ δικαστήρια, μόνον διὰ νὰ καταδικάζωνται εἰς πρόστιμα, καὶ νὰ ὑποπίπτωσιν οὕτω εἰς χρέη. Ἡ παρὰ τοῦ Αὐγούστου ἐνεργηθεῖσα σύστασις ταχυδρομείων διὰ τὴν μεταβίβασιν στρατιωτικῶν διαταγῶν, ἀντὶ νὰ γένῃ βαθμηδὸν δημόσιον εὐεργέτημα, μετετράπη ταχέως εἰς βάρος πρὸς τὰς ἐπαρχίας. Ἡ στρατολογία ἦτον ἄλλη πηγὴ καταχρήσεων. Ἐχαρίζοντο δὲ καὶ προνόμια καὶ μονοπώλια εἰς ἐμπόρους καὶ ἐργοστασιάρχας· ἡ βιομηχανία ἐπαρχίας ὁλοκλήρου ἐξηφανίζετο, ὥστε νὰ συναχθῇ ποσότης ἀργυρίου δι' αὐτοκράτορα ἢ εὐνοούμενον· καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Τραϊανὸν εὑρίσκομεν ἐνθαῤῥύνοντα τὸν δόλον διὰ μονοπωλίου.

Αἱ ἐλεύθεραι πόλεις, καὶ αἱ σύμμαχοι πολιτεῖαι, ἠδικοῦντο ὄχι ὀλιγώτερον τῶν ἐπαρχιῶν, καίτοι ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν δυνάμεναι πολλὰ βάρη δημόσια ν' ἀποφεύγωσιν. Οἱ χρυσοῖ στέφανοι, οἱ ἅπαξ δοθέντες παρὰ πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν ὡς μαρτύριον εὐγνωμοσύνης μετετράπησαν εἰς βεβιασμένον δῶρον, καὶ τέλος ἀφηρπάζοντο ἐν εἴδει φόρου προσδιωρισμένης ποσότητος.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ κατ' εὐθεῖαν βάρους ὅλων τῶν δημοσίων χρηματολογιῶν, τὸ δεινὸν ηὔξανεν ἔτι μᾶλλον ἡ τῶν Ῥωμαίων πολιτῶν ἀπαλλαγὴ τοῦ ἐγγείου φόρου, τῶν τελωνιακῶν δικαιωμάτων, καὶ τῶν δημοτικῶν συνεισφορῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας, τὰς ἐλευθέρας πόλεις, καὶ τὰς συμμάχους πολιτείας. Ἡ ἀτέλεια αὕτη ἐγέμιζε τὴν Ἑλλάδα ἐμπόρων καὶ τοκογλύφων, οἵτινες ἐπολιτογραφοῦντο χάριν κερδοσκοπίας, μόνον διὰ ν' ἀποφεύγωσι τὴν πληρωμὴν τῶν ἐπιτοπίων φόρων. Οἱ Ῥωμαῖοι ἄρχοντες εἶχον τὴν δύναμιν τοῦ χαρίζειν τὴν ἀτέλειαν ταύτην· ἐπειδὴ δὲ συνείθιζον νὰ μετέχωσιν ἀπὸ τὰ κέρδη καὶ τῶν ἀπελευθερωθέντων ἀνδραπόδων των, οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὅτι εἶχον τακτικὸν ἔργον τὸ ἐμπορεύεσθαι τὴν πολιτογράφησιν· καὶ τοῦτο μάλιστα οὐκ ὀλίγον συνέτεινεν εἰς τὸ νὰ ἐπιταχύνῃ τὸν ὄλεθρον τῶν συμμάχων πολιτειῶν καὶ τῶν ἐλευθέρων πόλεων, ἀποστεροῦν αὐτὰς τῶν ἐπιτοπίων προνομίων καὶ εἰσοδημάτων αὐτῶν. Ὅτε ὁ Νέρων ἐπεθύμησε νὰ ἑλκύσῃ τὴν εὔνοιαν τῶν Ἑλλήνων, ἐξέτεινεν εἰς ἅπαντας αὐτοὺς τὸ προνόμιον τοῦ μὴ πληρόνειν τοὺς γενικοὺς φόρους· ἀλλ' ὁ Οὐεσπασιανὸς εὑρῆκε τόσον ἀτάκτως ἔχοντα τὰ οἰκονομικὰ πράγματα τῆς αὐτοκρατορίας, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἀνακαλέσῃ πᾶν προνόμιον ἀτελείας εἰς τὰς ἐπαρχίας δωρηθέν. Ἡ ἀρετή, εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῆς Ῥώμης, ἐσήμαινε γενναιότητα· ἡ δ' ἐλευθερία, ἐπὶ Νέρωνος, ἐδήλου ἀπαλλαγὴν τοῦ φορολογεῖσθαι,—ἀσυδοσίαν. Τῆς ἐλευθερίας ταύτης ὁ Οὐεσπασιανὸς ἀπεστέρησε τὴν Ἑλλάδα, τὸ Βυζάντιον, τὴν Σάμον, τὴν Ῥόδον, καὶ τὴν Λυκίαν.

Ἡ τῶν Ῥωμαίων οἰκονομικὴ διαχείρισις μᾶλλον ἔβλαψε τὴν ἠθικὴν σύστασιν τῆς κοινωνίας παρὰ τὴν ὑλικὴν τοῦ τόπου εὐημερίαν. Διήρεσε τὸν πληθυσμὸν τῆς Ἑλλάδος εἰς δύο κλάσεις, τὴν μὲν συνισταμένην ἐκ τῶν ὅσοι ἔφερον τὸν τίτλον Ῥωμαίων πολιτῶν,—τίτλον πολλάκις ὑπὸ τοῦ πλούτου ἀγοραζόμενον, καὶ ἐμπεριλαμβάνοντα τὸ δικαίωμα τοῦ μὴ φορολογεῖσθαι,—τὴν δὲ συνισταμένην ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες, ἕνεκα τῆς πενίας των, δὲν ἠδύναντο ν' ἀγοράσωσι τὸ φθονούμενον προνόμιον· καὶ οὕτως, ἐξ αὐτῆς τῆς πενίας των, ἠναγκάζοντο νὰ βαστάζωσιν ὁλόκληρον τὸ βάρος τῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐπιτιθεμένων φόρων. Οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πένητες ἀπετέλουν οὕτω δύο τῆς κοινωνίας τάξεις, πάντῃ ἀποκεχωρισμένας.

Τὸ Ῥωμαϊκὸν σύνταγμα ἐνεπιστεύετο εἰς τοὺς ἱππότας τὴν διαχείρισιν τῶν προσόδων τοῦ κράτους. Αὐτοὶ ἐν γένει ὑπερετίμων τὸν πλοῦτον, ἀρ' οὗ καὶ ὁ βαθμός των οὐσιωδῶς ἐξηρτᾶτο. Τὸ κυριώτερον ἰδίωμα τοῦ χαρακτῆρός των ἦτον ἡ φιλαργυρία, καίτοι ὁ Κικέρων ἀφῆκε μεγάλους ἐπαίνους τῆς δικαιοσύνης των. Οἱ ἱππόται ὄχι μόνον ἐνήργουν ὡς φορολόγοι, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐνοικίαζον τοὺς φόρους ἐπαρχίας τινὸς διὰ σειρὰν ἐνιαυτῶν, ὑποενοικιάζοντες μέρη αὐτῆς. Συνεκρότουν δὲ καὶ συντροφίας, αἵτινες ἐνοικίαζον τὰ τελωνιακὰ δικαιώματα, καὶ ἐνησχόλουν χρηματικὰ κεφάλαια εἰς δημόσια ἢ μερικὰ δάνεια. Ἡ πολιτικὴ τῆς Ῥώμης ἦτον εὐνοϊκὴ πρὸς αὐτούς, ἐνῷ τὰ ἴδιά των πλούτη, καὶ ἡ δευτερεύουσα θέσις των ὡς πρὸς τὰ πολιτικά, προεφύλαττον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ προσβολῶν. Εἶχε δὲ τὸ σῶμά των ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ τὴν δικαστικὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ δύναμιν, καὶ ἑπομένως οἱ ἱππόται ἦσαν οἱ δικασταὶ εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.

Τοιουτοτρόπως οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν οἰκονομικῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι εὑρίσκοντο εἰς τοιαύτην ἠθικὴν θέσιν, ὥστε δυσκόλως ἤθελον εἶσθαι δίκαιοι φορολόγοι. Ἡ τοῦ Βρούτου ἀπόπειρα νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς ἐν Κύπρῳ Σαλαμινίους νὰ πληρώσωσι τόκον ἐπὶ τόκῳ πρὸς τέσσαρα τοῖς ἑκατὸν τὸν μῆνα, δεικνύει ὅτι ἡ πλεονεξία καὶ τὸ φιλάρπαγον δὲν ἐφαίνοντο ἄτιμα εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀριστοκρατίαν. Ὅτι ἐπωλεῖτο τὸ δικαίωμα τῆς πολιτογραφήσεως, ὅτι ἀδίκως ἐνηργοῦντο οἰκονομικαὶ διατάξεις διὰ νὰ ὑποβάλλωνται εἰς πρόστιμα οἱ ἐναγόμενοι, καὶ νὰ καταντῶσιν εἰς δήμευσιν τὰ κτήματά των,—ταῦτα καὶ ἄλλα παραπλήσια ἐγκλήματα εἶναι πασίγνωστα· τὸ δ' ἀποτέλεσμά των ἐμπορεῖ τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τοῦ ὅτι εἷς μόνον πολίτης, ἐπὶ Αὐγούστου, εἶχε κατασταθῆ ἰδιοκτήτης ὁλοκλήρου τῆς νήσου τῶν Κυθήρων, καὶ ἠδυνήθη νὰ φέρῃ τοὺς Λάκωνας εἰς ἐπανάστασιν διὰ τῆς δεινότητος τῶν καταχρήσεών του. Ὠνομάζετο Ἰούλιος Εὐρυκλῆς· ἀναφέρει δὲ τὰ περὶ αὐτοῦ ὁ Στράβων.

Οἱ ἐν Ἑλλάδι Ῥωμαῖοι πολῖται ἀπέφευγον τὴν καταδυναστείαν τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτρόπων, οὐ μόνον καθὸ νόμῳ ἀπηλλαγμένοι τῆς πληρωμῆς τῶν ἐπαρχιακῶν φόρων, ἀλλὰ καὶ καθὸ ἔχοντες τὰ μέσα τοῦ ὑπερασπίζεσθαι ἀπὸ τῆς ἀδικίας, διὰ τοῦ δικαιώματος τῆς τῶν δικῶν αὐτῶν μεταφορᾶς εἰς τὴν Ῥώμην δυνάμει τῆς ἐφέσεως. Ἕνεκα δὲ τῶν προνομίων τούτων ὑπερεπληθύνθησαν ταχέως οἱ ἐν Ἑλλάδι Ῥωμαῖοι πολῖται, οἱ εἰς τὸ ἐμπόριον ἐνασχολούμενοι.

Ἱκανὸς ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς Ῥώμης ἦσαν παλαιόθεν ἔκδοτοι εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀλλ' ἡ κλάσις αὕτη οὐδέποτε ἀπήλαυσεν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τὸ δικαίωμα τῆς πολιτογραφήσεως. Μετῴκουν δὲ πολυπληθεῖς εἰς ὅλας τὰς Ῥωμαϊκὰς ἐγκτήσεις· καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ὀρθῶς ἐκαλοῦντο Ῥωμαῖοι, καὶ ἀπελάμβανον παρὰ τῆς μητροπόλεως πλήρη τὴν ὑπεράσπισιν. Ἀκόμη δὲ καὶ οἱ κυρίως Ῥωμαῖοι πολῖται ἦσαν τοσοῦτοι εἰς ἐποχὴν ὀψιμωτέραν, ὥστε ὄχι ὀλίγους νεοσυλλέκτους ἠδύναντο νὰ χορηγῶσιν εἰς τοὺς λεγεῶνας. Τοσοῦτον πλῆθος εὑρίσκετο ἐν τῇ Ἐλάσσονι Ἀσίᾳ, ὥστε ὀγδοήκοντα χιλιάδας ἐθανάτωσεν ὁ Μιθριδάτης ὅτε ἤρχισε τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον, καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀναμφιβόλως ἦσαν ἔμποροι, πραγματευταί, καὶ ἀργυραμοιβοί. Οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τέλους ἀπέλαβον τὸ δικαίωμα τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτογραφήσεως τόσον πολυπληθεῖς, ὥστε ὁ Νέρων ἔκαμεν ἴσως ὄχι πολλὰ μεγάλην θυσίαν τῶν δημοσίων προσόδων, ὅτε ἐχάρισεν ἐλευθερίαν, τουτέστιν ἀτέλειαν (ἀσυδοσίαν), εἰς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας.

Περιττὸν ἤθελεν εἶσθαι νὰ σημειώσωμεν κατὰ πλάτος τ' ἀποτελέσματα τοῦ ἤδη περιγραφέντος ἐκτεταμένου συστήματος γενικῆς καταδυναστείας καὶ μερικῶν προνομίων. Ἄχρηστος ἦτον ἡ ἐνάρετος βιομηχανία· ὁ εὐκολώτερος δὲ τρόπος τοῦ νὰ κάμῃ τις τὴν τύχην του, ἀκόμη καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον, ἦτον ἡ πολιτικὴ ῥαδιουργία. Ὁ πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος ταχέως ἐξέκλινε, καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς τὰ μέγιστα ἠλαττώθη. Ἐκ τῶν χρόνων αὐτῶν τοῦ Αὐγούστου, πολλαὶ τῶν πλουσιωτάτων τῆς Ἑλλάδος πόλεων ἦσαν ἑτοιμόῤῥοποι, τινὲς τῶν εὐφορωτάτων χωρῶν ἠρημωμέναι, καὶ ἡ ἀνεξάντλητος πηγὴ τοῦ πλούτου, ἣν ὑπέθετον οἱ Ῥωμαῖοι ὅτι ἤθελον εὑρεῖν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἤρχισε νὰ ἐκλείπῃ.

[Νορβεγοὶ στρατιῶται, καὶ Λαπονοὶ χωρικοὶ, καταβαίνοντες τὰ ὄρη.]

ΟΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΧΙΟΝΟΣ ΟΔΟΙΠΟΡΟΙ.

ΕΙΣ τὰς βορεινὰς χώρας, αἵτινες ἱκανὸν μερος τοῦ ἐνιαυτοῦ διαμένουσι χιονοσκέπαστοι, ἐπινοοῦσιν οἱ κάτοικοι διαφόρους τρόπους τὴν ὁδοιπορίαν εὐκολύνοντας. Εἰς τὴν Λαπονίαν καὶ Νορβεγίαν μεταχειρίζονται πέδιλόν τι ἰδιαιτέρου εἴδους, ὁποῖον τὸ ἐν τῇ εἰκόνι δεικνυόμενον. Τὸ ὄργανον τοῦτο σχηματίζεται ἐξ ὁμαλοῦ ξύλου, στενωτάτου μὲν, ἀλλὰ πολλάκις ὑπὲρ τοὺς τρεῖς πήχεις μακροῦ· ὑποδένουσι δ' αὐτὸ, πατοῦντες ἐν τῷ κέντρῳ. Καὶ φαίνεται μὲν ὀχληρὸν τὸ χιονοπέδιλον διὰ τὸ μῆκός του· ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐλαφρότητος τοῦ ξύλου δὲν ἔχει πολὺ βάρος· καὶ ὁ φορῶν αὐτὸ προβαίνει ἐν εὐκολίᾳ, ἁπλῶς ὀλισθαίνων, χωρὶς νὰ ἀνυψοῖ τὸν πόδα ἐκ τοῦ ἐδάφους.

Εἰς τὰς εἰρημένας χώρας, ἡ χιὼν τοσοῦτον σκληρύνεται μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀφοῦ πέσῃ, ὥστε δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ βάρος ἀνθρώπου· καὶ ὁ Λαπονὸς τότε ὁδεύει καθ' ὁποιανδήποτε διεύθυνσιν προαιρεῖται, ἐπὶ τόπων οἵτινες ἀρχήτερα ἦσαν ἀδιάβατοι. Τίποτε δὲν ἰσχύει νὰ κωλύσῃ τὴν πρόοδόν του, καὶ διαπερνᾷ μὲ ἴσην εὐκολίαν καὶ ταχύτητα τὴν λευκὴν ἔκτασιν τῆς ξηρᾶς, τῆς λίμνης καὶ τοῦ ποταμοῦ. Ἀλλ' ἡ ἐπιδεξιότης του εἶναι μᾶλλον ἀξιοσημείωτος εἰς τὴν κατάβασιν τῶν ὀρέων καὶ κρημνῶν τῆς Φιννίας, οἵτινες εἰς ὁποιονδήποτε ὄμμα ἐκτὸς εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἤθελον φαίνεσθαι ἀδιάβατοι. Πολλαχοῦ τῆς Λαπονίας μεταχειρίζονται τὰ χιονοπέδιλα ταῦτα εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν ἀγρίων ταράνδων καὶ ἄλλων ζώων ἀφθόνων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Ὅταν δὲ καταδιώκων ὁ Λαπονὸς φθάσῃ εἰς ὄρος τι, ὅσον ἀπότομος καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι ὁ κρημνὸς, κατορθόνει ἐν εὐκολίᾳ τὴν ἀνάβασιν, καίτοι μεγίστης δυσκολίας ὑπαρχούσης, καὶ ἀπαιτουμένης ἱκανῆς ἐπιδεξιότητος διὰ νὰ μὴ ὀλισθήσῃ ἕνεκα τῆς λείας ἐπιφανείας τοῦ πεδίλου, καὶ κατακρημνισθῇ εἰς τὰ ὀπίσω. Πρὸς ἀπάντησιν δὲ τούτου, καλύπτει ἐνίοτε τὸ πέδιλόν του μὲ δέρματα ταράνδου ἢ φώκης, αἱ τρίχες τῶν ὁποίων κωλύουσι τὴν ὀπισθοδρόμησίν του. Ἀλλὰ καὶ ἡ κατάβασις ἀπαιτεῖ ὄχι ὀλιγωτέραν ἐπιτηδειότητα, καὶ εἶναι οὐχ ἧττον ἀξιοσημείωτος. Ὅταν ὁ Λαπονὸς θέλῃ νὰ καταβῇ, καθίζει ἀνυψῶν καὶ κάμπτων τὰ γόνατα, καὶ κλίνων τὸ σῶμα εἰς τὰ ὀπίσω· κρατεῖ δὲ μὲ τὴν μίαν χεῖρα βακτηρίαν ἣν πιέζει ἐπὶ τῆς χιόνος, καὶ ἥτις συντείνει εἰς τὸ μετριάζειν τὴν ταχύτητα αὐτοῦ, ὅταν ἦναι παραπολὺ μεγάλη. Τοιουτοτρόπως καταβαίνει τὰς ἀποτομωτέρας κατωφερείας. Εἶναι δὲ τόσον μεγάλη ἡ ταχύτης του, ὥστε δύναται σχεδὸν νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν τοῦ βέλους·—νέφος χιόνος σχηματίζεται ἐκ τῆς ὁρμῆς τῆς καταβάσεώς του.

Εἰς τὴν Νορβεγίαν ἐσυστήθη καὶ στρατιωτικὸν τάγμα χιονοπεδιλοφόρων, οἵτινες δραστηρίως ἐνοχλοῦσι καὶ καταδιώκουσι τὸν ἐχθρὸν, καθὸ ταχέως ὁδοιποροῦντες, καὶ καθὸ μάλιστα διερχόμενοι τὰ εἰς κοινοὺς πεζοδρόμους σχεδὸν ἀδιάβατα μέρη.

ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΚΑΙ ΕΚΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ.

ΌΠΟΙΑΝΔΗΠΟΤΕ χώραν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἂν θεωρήσωμεν, ἀπὸ τοῦ καυστηροῦ ἰσημερινοῦ μέχρι τοῦ κατεψυγμένου πόλου, ἢ ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν ὑψίστων ὀρέων μέχρι τῶν σκοτεινῶν ἀβύσσων τῆς θαλάσσης· ὁπουδήποτε καὶ ἂν εἰσχωρήσωμεν, εἴτε εἰς τὰς σκιὰς τοῦ δάσους, εἴτε εἰς τὰ σπήλαια καὶ τοὺς ἀποκρύφους μυχοὺς τῆς γῆς· καὶ τὸ λεπτότατον μάλιστα μόριον στασίμου ὕδατος ἐὰν ἐξετάσωμεν, εὑρίσκομεν πανταχοῦ ὕπαρξιν, ζωὴν, νέου τινὸς καὶ ἀπροσδοκήτου εἴδους, κατάλληλον ὅμως πάντοτε εἰς τὰς περιστάσεις τῆς θέσεως αὐτῆς. Καὶ ὁ φυτικὸς δὲ κόσμος εἶναι γόνιμος θαυμάτων οὐχ ἧττον τοῦ ζωϊκοῦ. Ἐνταῦθα προσέτι ἐκπληττόμεθα εἰς τὴν ἀτελεύτητον ποικιλίαν τῶν εἰδῶν ὅσα τὸ βασίλειον τοῦτο τῆς φύσεως περιέχει, καὶ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς βλαστικῆς ἐκείνης δυνάμεως, ἥτις, ἐν τῷ μέσῳ τοσαύτης κατὰ τὴν τοποθεσίαν διαφορᾶς, συντηρεῖ τὴν ζωὴν ἑκάστου ἀτομικοῦ φυτοῦ, καὶ συνεχίζει τὸ εἶδός του εἰς αἰῶνας αἰώνων. Πασίγνωστον εἶναι ὅτι πανταχοῦ, ὅπου ἡ βλάστησις ἐπεκράτησεν, οἱ σπόροι εἶναι τοσοῦτον ἀναμεμιγμένοι μετὰ τοῦ χώματος, ὥστε, ὁπόταν καὶ ἐξ ἱκανοῦ βάθους φερθῇ τοῦτο εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἐκτεθῇ εἰς τὸν ἀέρα, φυτὰ παρατηροῦνται μετ' οὐ πολὺ ἀναφυόμενα, κατὰ συνέπειαν τῆς βλαστήσεως σπόρων οἵτινες εἶχον μείνει κεκρυμμένοι καὶ ἀδρανεῖς ἐν διαστήματι πολλῶν ἴσως ἑκατονταετηρίδων. Νησία ἐσχηματισμένα ἐκ βράχων κοραλίου, οἵτινες ἀνυψώθησαν ὑπὲρ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης, καλύπτονται μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ χλόης. Ἐκ τῆς ὕλης τοῦ πλέον ἀκάρπου βράχου, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς προσφάτου ἀκόμη στάκτης καὶ λάβας τοῦ ἡφαιστίου, προετοιμάζει ἡ φύσις φυτικὴν ὕπαρξιν. Ἡ ἐλαχίστη ῥαγὰς (χαραμάδα) ἡ ἀνωμαλία ἀρκεῖ νὰ βαστάξῃ τὰ εἰς τὸν ἀέρα περιπλέοντα ἀφανῆ σπέρματα, καὶ παρέχει τὰ μέσα διατηρήσεως εἰς ὑποκοριστικὰς φυλὰς λειχήνων καὶ βρύων. Ταῦτα, τὴν ἐπιφάνειαν ταχέως καλύπτοντα, ἀκολουθοῦσιν ἐκ διαδοχῆς, ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν, ἄλλα φυτῶν εἴδη, μεγαλυνόμενα βαθμηδὸν καὶ δυναμούμενα· ἑωσοῦ ἐπὶ τέλους τὸ νησίδιον ἢ ἄλλος τόπος μετατρέπεται εἰς φυσικὸν καὶ θαλερὸν κῆπον, τὰ προϊόντα τοῦ ὁποίου, προβαίνοντα ἐκ χόρτων εἰς θάμνους καὶ δένδρα, παριστῶσιν ὅλας τὰς ποικιλίας τοῦ εὐκάρπου λειμῶνος, καὶ τοῦ συμπεριπεπλεγμένου ἄλσους. Καὶ εἰς τὰς ἐρήμους αὐτὰς πεδιάδας τῆς διακεκαυμένης ζώνης, εὐφραίνουσι πολλάκις τὸ ὄμμα τοῦ περιηγητοῦ ὀλίγα τινὰ εὔρωστα φυτὰ, ἅτινα εὑρίσκουσιν ἱκανὴν ὕλην πρὸς αὔξησιν ἐν ταῖς ἀνύδροις ταύταις χώραις· καὶ εἰς τὰ περὶ τοὺς πόλους χιονοσκεπῆ βασίλεια ἐκπλήττουσιν ἐνίοτε τὸν ναύτην ἀγροὶ πορφυρόχροοι, ἀποτέλεσμα εὐρυχώρου ἐκτάσεως μικροσκοπικῆς βλαστήσεως.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, 113. Ἡ Αὐτοκρατορία τοῦ Μαρόκου, 115. Ὁ Ῥασσέλας, Κεφ. λά.-λδ'. 117. Τί Ἐλεύθερος Πολίτης, καὶ τί Ἀνδράποδον; 119. Σημειώσεις περὶ τῆς Ἱερᾶς Γεωγραφίας, Ἀρ. 5. 120. Ἡ ἐν Ἑλλάδι Οἰκονομικὴ Διοίκησις τῶν Ῥωμαίων, 123. Οἱ ἐπὶ τῆς χιόνος Ὁδοιπόροι, μετὰ Εἰκονογραφίας, 127.